fratris Stephani de monte: ge/
bēnensis: ordinis carmelitarum
ad excellentissimum. D. D. Lu/
douicum mariam sfortiam vi/
cecomitē Ducem Barri duca/
lemq; gubernatorem illustrissi/
mi principis mediolanēsis di/
gnissimum Ars insolubilis nup
edita: docens de omni scibili i
differenter disputare.

c Um animaduer
terem magnificē/
tissime princeps
te tanta virtutis
gloria pstare: vt
neduz singulari
quodam prerogatiuo hūanum ge/
nus diuinam humanarūq; scien/
tiam cultorem merito asserat pre/
cipuum: verūetiam philosophie
naturalis atq; speculatie tuo am/
plissimo psidio auctorem iter mor/
tales magnificum splendida fama
p orbem terrarum celebrat: amplioza
laudum preconia non imerito pre/
dicando. Ea propter tibi domino
meo obseruādissimo virtutū splē/
dori: altoq; ducalis decori maie/
statis nō modicū affectus: necnō
viculo federis in pstāti gymnasio
papiēsi philosophantium plerūq;
icitatus atq; rogatus: mea p me/
diocri facultate nisus sum artē cō/
pilare in omni scientia insolubili/
ter sophisticeq; argumentari do/
centem. Que quidem ars merito
insolubilis dicta: tres cōtinet tra
ctatus. quorum primus artem ad
quodlibet propositum insolubili/
ter opponendi docet. secūdus ar/
tem respondendi. tertius autē in/
strumēta huius artis ostēdit vtri/
q; cōmunia.

Primus subdiuiditur in
tria capitula. In primo
p dabo regl̄as generales
docētes quālilibet oclu
sionē cuiuslibz scibilis insolubili/
sophisticeq; ocludere: vna cum fi
gura eam practica atq; pluriū ex/
pressiua. In scdo spāles. In ter/
tio vero opponentis cautelas.

¶ Pria īsolubil. formāda ē vna
ppō rōalis cuius añs ē vna copu
latiua cui⁹ pria pars principalis ⁊
materialis ē vna disiūctiua affir/
matia ostituta ex ōdictorio pōnis
rūdētis ⁊ ex ly disiunctiua cuius
ōdictoriū tue ppōnis ē ps: est fal
sa: vel ex ly hec disiūctiua ñ ē va:
scda autem secūde ptis predicte
disiunctiue ontradictoriuz: conse/
quēs vero prime synonimuz.

¶ Pria soph. formāda ē vna oña
cuius añs ē vna disiunctiua nega
tia ostituta ex ptibus positōis rū/
dētis synonimis: vel scda rūdenti
ōdictoria: oñs aūt rūdētis ōdicto
riū. Cum ergo oña sit formalis qz
oppositū pōt formaliter iferre op/
positū: ex veritate añcedētis infe/
rēda est veritas consequentis: ex
secundo priorum.

¶ Scda inso. formanda ē vna cō
ditōalis cuius añs est synonimuz
positōis rūdētis: oñs vero ē ly cō/
ditōalis cuius positio tua ē ps: est
falsa: inferendo ex falsitate cōse/
quētis falsitatem antecedentis.

¶ Scda so. formandus est vnus
sylus affirmatiu⁹ si ppō rūdētis
sit negatia: vel negatiuus si affir/
matia cuius maioris subiectū est
vnū oditōatū de cui⁹ altero extre
mo pdicatū ē vniuersali affirma/
tie vel negatie verificabile: mino/
ris vero subiectū ē subiecti pōnis
respondētis synonimū: predicatū
aūt predictū oditionatū ⁊ oclusis

respondentis ꝓtradictoriuz.

¶ Tertia inso. Formanda est vna rationalis cuius añs erit vna copulatiua affirmatiua cuius prima ps principalis ⁊ materialis ē synonimum positionis respondentis. Scda autem ly copulatiua cuius synonimũ tue ppositiõis est ps: ē falsa. vel ly hec copulatiua nõ est vera: consequẽs vero respondentis contradictorium.

¶ Tertia sophi. Cõstituẽda ē vna ꝓña cuius añs ē synonimũ põnis rñdẽtis: ꝓñs vero ē vna copulatia negatia cuius pria ps principalis ⁊ material ē synonimũ põnis rñdẽtis: secũda vero eius ꝓtradictorium inferendo ex falsitate ꝓsequẽtis falsitatẽ antecedẽtis.

¶ Quarta inso. Formãda est vna rõnalis affirmatiua cuius añs est synonimũ positõis rñdentis: ꝓsequẽs autẽ est vna exceptiua affirmatiua cuius termin⁹ exceptus ē ly istaz exceptiuã: sed terminus a quo excipitur est ly ps principalis materialis huius ꝓñe vniuersali sumptũ: enũciatũ vero ē ly vez.

¶ Quarta so. Cõstituendũ ē vnũ emtimema cuius antecedẽs ē exceptiua affirmatiua cuius dictio excepta ē ly alteruz: ⁊ id a quo fit exceptio ē ly q̃libet cõtradictoriozꝫ: principale aũt predicatum ē ly vez. ꝓsequẽs ē vna cathegorica negatiua cuius subiectum ē ly tua propositio: predicatum vero ly verum.

¶ Quinta inso. Cõstituẽda ē vna rõnalis cuius añs ē vna cathegorica cuius predicatũ est ly falsum q̃ affirmat̃ mediante hoc verbo est de ly hec ppositio: demõstrãdo ꝓtradictoriũ rñdentis: ꝓñs aũt ē ly nec ipsa nec ꝓñs ē vez: igitur nec antecedens.

¶ Quinta so. Constituẽda ē vna rõnalis cuius añs ē vna cathegorica cui⁹ subiectũ ē ly nihil ⁊ chimera: predicatũ vero ē synonimũ subiecti ppõnis affirmatie rñdentis: ꝓñs aũt ē ꝏdictoriũ rñdẽtis.

¶ Sexta inso. Formanda est vna rõnalis cuius añs ē vna ppositio de incipit cui⁹ pria ps est vna oõ ifinitiua supponẽs pro ppositiõe rñdentis. Scda autem ly eē dissimile ī veritate ppõni cuius ē ps: vel cuius añs ē ly ppõ tua icipit eē dissilis in veritate ppõni mee: ꝓñs aũt ly ipsa non ē vera.

¶ Sexta so. Formãda ē vna rõnalis cui⁹ añs ē vna ppõ de incepit affirmatia cui⁹ pria ps est vna oõ ifinitiua supponẽs pro ppõne rñdentis. Scda aũt est ly fore vez: ꝓñs aũt rñdentis ꝏdictoriuz.

¶ Septia inso. Cõstituẽda ē vna ꝓña cuius añcedẽtis prima pars ē vna oõ significãs ppõnez rñdentis. Scda aũt ly dꝛt in veritate a ppõne cuius ē ps: ꝓtradictoriuz rñdentis inferendo.

¶ Septima so. Cõstituẽda ē vna ꝓña cuius añcedẽtis pria ps ē vna oõ ifinitiua supponẽs pro ppõne rñdentis. Scda aũt ē ly dꝛt ab aliqua ppõne inferẽdo falsitatẽ prime partis antecedentis.

¶ Octaua inso. Formãda est vna rõnalis cui⁹ añs ē synonimũ positõis rñdentis: ꝓñs aũt ly solũ añs hui⁹ ꝓñe ē vez: aut ly sola exclusiua ē falsa: aut ly solum altera ps principalis ⁊ materialis huius ꝓñe est falsa.

¶ Octaua so. Formãda ē vna rõnalis cui⁹ maior ē ly tantũ ppõ ē vera: minor vero ē vna ppõ cui⁹ subiectũ ē vna oõ ifinitiua significans ppõnem rñdentis de qua negat̃ ly ppositio. ⁊c. vt i figura.

Ouo
Ouo
Ouo
Ouo
Ouo
Ouo
Ouo
Ouo

Secundum capitulum in duas partes diuiditur. In prima ptractabiť exēplariter de regulis ppositionum reflexaꝝ ī quibus nō exprimiť copula hypothetica.

¶ Primū exemplum. Supposito q̄ rñdens dicat. rñdens nō dicit verꝫ: Queriť ab eo an dixit verū uel falsum? Si primū: ergo qualitercunqꝫ significabat sua ppō ita erat: igiť dicebat falsum: ergo si dicebat verꝫ nō dicebat verꝫ. Si secūdū: ergo hec ppō erat vera. rñdens dicit falsuꝫ: ergo ipe dicebat verꝫ: igiť si dicebat uerꝫ nō dicebat uerꝫ.

¶ Secundum. Posito casu q̄ respōdens cuilibet dicēti sibi verū dabit ad bibendū ⁊ nulli alteri: ⁊ q̄ opponēs dicat rñdenti: nō dabis mihi ad bibendū: ⁊ querat respondenti: dabis mihi ad bibēdū uel non? Si primū: ergo dixi falsum: ergo nō dabis: igiť si dabis nū dabis. Si scōm: ergo dixi verū: igiť dabis: ergo si non dabis dabis.

¶ Tertiū. Presupposito q̄ opponens verberabit omnes dicentes sibi falsuꝫ: ⁊ nullū alium. ⁊ dicat rñdens. opponens verberabit rñdentē: Querendū est a rñdente an dixit verꝫ uel falsuꝫ?

¶ Quartū. Opponēs semp̄ currat quousq̄ repiat aliquem dicentes sibi falsū. ⁊ rñdens obuiet sibi primus ⁊ dicat. opponens non curres: Queriť an rñdens dicit verꝫ vel falsum?

¶ Quintū. Sit oīs dicēs verꝫ sanus: ⁊ quilibꝫ dicēs falsuꝫ eger: ⁊ rñdēs dicat. ego sum eger: vel rñdens est eger: Queriť an respōdens dixit verꝫ vel falsuꝫ?

¶ Sextum. Proponatur istud sophisma respondenti. A. nō est verum: suppositio q̄. a. sit nomē p̄ primum sophismatis cuius ē pars: Et q̄riť ab eo an sit verꝫ vel falsū?

¶ Septimū. Sint quatuor quoꝫ duo dicent verꝫ ⁊ tertius falsum quartus quoqꝫ dicet. tot dicunt verꝫ quot dicunt falsum: Et queriť an quart? dixit verꝫ vel falsū.

¶ Octauum. Dicat rex francorum seruo suo soꝝ. vade viam: ⁊ si obuiaueris seruo eris seruus: ⁊ si libero liber. ⁊ rex hyspanie dicat seruo suo antonio. surge ⁊ ambula: ⁊ si obuiaueris seruo eris liber: ⁊ si libero seruus. et soꝝ. ⁊ antonius obuiēt sibi inuicē: Quero an soꝝ. sit seruus vel liber.

¶ Nonum. Sit omnis respōdens affirmatiue fidelis: ⁊ quilibet respondēs negatiue infidelis: Et querať rñdenti ē ne infidelis?

¶ Decimum. Sit quilibet respondens affirmatiue malus: et quilibet respondens negatiue bonus: Et queritur respondenti ē bonus vel non?

¶ Undecimū. Casu posito q̄ omnis catholicus respōdeat negatiue: ⁊ oīs iudeus affirmatiue. vel q̄ solus xp̄ianus negatie: ⁊ solus infidelis affirmatiue: Et queritur rñdenti es xp̄ianus? vel sibi ppōnať. tu es catholicus.

¶ Duodecimum. Uolo q̄ stephanus nunqꝫ scribat falsum: et scribat hanc propositionem. non oīs homo ē asinus. ⁊ ioannes deleat ly nō: Queriť an stephanus scripsit illam ppōnem vel non?

¶ Decimū tertiuꝫ. Dicat soꝝ. ego ñ dico ppositionē veraꝫ: vel ego non loquor veruꝫ. vel soꝝ. scribat hanc propōnem. soꝝ. non scribit veruꝫ: Queriť respondēti an soꝝ.

dixit verus vel falsus: vel scripsit verum vel falsus?

¶ Quartūdecimū. Ponamus casum q̃ cuiuslibet rūdētis affirmatiue sit nomen sor. ⁊ cuiuslibz respondētis negatie platonis. Tūc ꝓponat rūdenti. tu es plato: cōcedis aut negas?

¶ Quintūdecimus. Supposito q̃ quilibet videns sibi similez sit niger: ⁊ quilibet videns sibi dissimilez sit albus: ⁊ opponēs sit albus quez respondens videat: Queritur an rūdens sit albus vel niger?

¶ Decimūsextum. Significet. b. asinū in ꝓpositione vera: ⁊ hominez in ꝓpositione falsa: Queritur respondenti an hec sit vera: respōdens est. b?

¶ Decimūseptimū. Dicat rūdēs: deus ē: ⁊ quilibet hō est rōnalis: ⁊ nō quodlibet istoꝝ triū est verꝝ: Queritur rūdenti an tertia ꝓpō sit vera vel falsa?

¶ Decimūoctauū. Supposito q̃ a. sit nomē ꝓpriū rūdentis si sibi primo ꝓponat verꝝ: ⁊ si falsus sit nomē asini: ⁊ ꝓponat rūdēti: nullus rūdens est. a. Queratur an sit vera vel falsa?

¶ Decimūnonus. Det pater. 100. ducatos iurisperito sic erudienti suū filium q̃ primā causam quaz pater plebicitabit lucrabit filius: ⁊ ille iurisconsultus primus citet patrem ad sibi soluendus. 100. ducatos: ⁊ filius defendat patrem: Queritur an pater teneatur dare 100. ducatos iurisconsulto vel nō?

¶ Vigesimum. Proponat opponens respondenti istam ꝓpōnez. Tu respondebis mihi negatiue: ⁊ querat ab eo an sit vera vel non? vel sic: tu non respondebis mihi primo affirmatiue: igitur male respondebis.

¶ Vigesimūprimum. Dicat sor. respondens est asinus: ⁊ sor. dicit duas ꝓpositiones falsas: Queratur an secda sit vera vel falsa?

¶ Vigesimūsecdm. Dicat respondens. opponēs dicit falsum: ⁊ opponens dicat. rūdens dicit verū: Queraṫ a rūdēte. an propō ab eo plata sit vera vel falsa?

¶ Vigesimūtertiū. Supposito q̃ rūdens dicat stephanū dicere falsum. ⁊ stephanus dicat antoniuz dicere falsū. ⁊ antonius dicat respondentem dicere falsum: Queratur respondenti an dixit verus vel falsum?

¶ Vigesimūquartus. Supposito q̃ sortes sciat se dubitare de ista ꝓpositione. sortes dubitat: Queritur an sit sorti dubia vel non: et an sit vera vel falsa?

¶ Vigesimūquintus. Supposito q̃ sortes dicat. ego fingo me dicere verum. vel sic. ego sum fictus: vel dissimulator: vel sophista: Queritur an dicat verus vel falsum?

¶ Vigesimūsextus. Presupposito q̃ sortes sciat se errare: Queritur an hec ꝓpō sit vera vel falsa: sortes scit se errare? Similiṫ sit in mente sua ista propositio. sor. decipiṫ: quā credat verā esse: Queritur an decipiṫ vel non?

¶ Vigesimūseptimum. Pono casum q̃ respondens velit bibere si opponens vult bibere ⁊ aliter nō. ⁊ q̃ opponens non velit bibere si respondens vult bibere: sed bene vult bibere si respondens nō vult bibere. Et proponatur respodenti: respōdēs vult bibere: Et queratur an sit verꝝ vel falsū?

¶ Vigesimūoctauū. Presupposito q̃ respondens nō velit iuadere opponentez si opponēs nō iuadat

nam: ⁊ q̃ opponẽs non velit inua/
pere respondentem si respondens
vult eum inuadere: ⁊ q̃ velit inua
dere respondentez si respodẽs nõ
vult eum inuadere: Queritur re/
spondẽti vtruz ipse velit inuade/
re opponentem vel non?

¶ Vligesimumnonuz. Posito q̃
Claudius dicat benedicat̃ anto/
nius si benedicit mihi: ⁊ antoni⁹
dicat benedicatur claudius si nõ
benedicit mihi: ⁊ respõdẽs dicat:
claudi⁹ benedixit antonio: Que/
rit̃ respondenti an dixit verũ vel
falsum?

¶ Trigesimuz. Presupposito q̃
sortes solum concipiat hanc ppo
sitionẽ mentalez: sortes ꝛcipit fal
sum: Quero an concipit verũ vel
falsum?

¶ Trigesimũprimũ. Sint tantuz
iste due ppõnes: rũdens ẽ asin⁹:
⁊ oĩs ppositio ẽ falsa: Queritur an
sedã sit vera vel falsa?

¶ Trigesimũsecundum. Sit sola
illa ppositio. Oĩs ppõ nõ est ve/
ra: ⁊ querat̃ an sit vera vel falsa?

¶ Trigesimũtertium. Sit solum
vna ppõ falsa cũ ista. Oĩs pposi/
tio ẽ similis ppõni false: vel omis
ppõ non est similis ppositiõi ve/
re: Queritur de vtraq̃z an sit ve/
ra vel falsa?

¶ Trigesimũquartuz. Omnis p/
positio ẽ pticularis indefinita vel
singularis: an possit eẽ vera?

¶ Trigesimũquintuz. Oĩs propõ
ñ ẽ vniuersalis: an possit eẽ vera?

¶ Trigesimũsextuz. Quelibet p/
põ ẽ negatiua: an possit eẽ vera?

¶ Trigesimũseptimuz. Nulla p/
positio ẽ negatiua: Queritur an pos
sit esse vera?

¶ Trigesimũoctauũ. Pono q̃ so
lũ sint quatuor ppõnes scilz iste.
Tot sũt ppõnes vere quot false:
cũ vna falsa ⁊ duab⁹ veris: Que/
rit̃ an pria sit vera vel falsa?

¶ Trigesimũnonum. Posito q̃
hec ppõ. Oĩs ppositio scripta in
pgameno ẽ vera: sit sola scripta i
papiro: ⁊ hec: oĩs ppositio scripta
in papiro ẽ falsa: sit sola scripta in
pgameno: Queritur an prima sit ve
ra vel falsa?

¶ Quadragesimũ. Oĩs ppõ pter
exceptiuã ẽ vera: posito q̃ ipsa so
la sit cum ista: deus ẽ: Queritur an
sit vera vel falsa?

¶ Quadragesimũprimũ. Suppo
sito q̃ solũ sortes ⁊ plato loquant̃
⁊ dicat sor. deus ẽ. ⁊ plato: omis
hõ pter platonẽ dicit verz: Queri
tur an plato dixit verz vel falsũ?

¶ Quadragesimũsecundũ. Sup/
posito q̃ tantũ sint due ppõnes
scz. Sola exclusiua ẽ falsa: ⁊ dus
ẽ prima cã: Queritur vtrum prima
sit vera vel falsa?

¶ Quadragesimũtertium. Dicat
opponẽs: deus est infinitus. ⁊ re/
spondẽs soluz dicat: solus oppo/
nens dicit veruz. ⁊ q̃ ipsi soli lo/
quant̃: Queritur vtruz respondens
dicit verum?

¶ Quadragesimũquartum. Sint
tantũ iste due ppõnes scz: omis
ppõ preter vnã ẽ vera: ⁊ respon/
dens est asinus: Queritur an pria
sit vera?

¶ Quadragesimũquintũ. Pono
casum q̃. a. significet aĩs hui⁹ cõ
sequẽtie. a. est falsũ: igit̃ nullum
ꝛsequens ad ipsuz ẽ verz: Queritur
an oĩs sit verz vel falsũ?

¶ Quadragesimũsextum. Sit. b.
nomẽ rũdentis si primũ q̃d sibi p/
ponet̃ sit verz. ⁊ si falsũ: sit nomen
asini. deinde ppõnatur sibi ista:
respondens non ẽ. b: Queritur cõ/
cedis vel negas?

¶ Quadragesimũseptimũ. Pro/

pono tibi istã. b. est. presupposito q̃. b. sit disputatio in qua proponit tibi falsuz: aut est verz vel falsum: si verz: igit. b. non ẽ. Si falsum: ergo. b. est per impositionez factam: vel. b. sit ppositum.

¶ Quadragesimũ octauũ. Significet. a. hanc orionez: quiliber hõ. ⁊. b. hãc: vnus solus homo: Querit an. a. sit. b? Si procedat: contra. b. existente ipossibile ẽ. a. eẽ: igit. ¶ Preterea nulluz. b. est. a. igit.

¶ Quadragesimũnonũ. ¶ Proponit tibi ista. Tantũ altez pcradictoriorũ est ppositio. Si procedas: ꝫ. vtrũq̃z contradictoriorz est ppositio: ergo non tantũ altez ẽ. Si negas: contra. altez contradictoriorz ẽ propositio: ⁊ nulluz ens q̃ non ẽ altez contradictoriorz est ppositio. tenet ꝓña ab exponẽtibus ad expositam.

¶ Quinquagesimũ. ¶ Peto te male respondere ad istam: respondens ẽ rõnalis. deinde ppono tibi istaz: respondens ẽ rõnalis. Si bene respõdisti: cõtra. fecisti contra positionem: igit male respondisti. ergo si bene respõdisti male respondisti. Si male: igitur satisfecisti petitioni. ergo bene respondisti. ergo si bene respondisti male respondisti.

Ecũda pars ẽ de regulis propositionum reflexaruz in quibus exprimitur copula hypothetica.

¶ Primum exẽpluz. ¶ Posito casu q̃ soluz sit hec copulatiua. deus ẽ eternus ⁊ copulatiua ẽ falsa: Querit an ecda ps sit vera vel falsa? Si primuz: ergo qualitercũq̃z significat ita ẽ. sz significat copulatiuaz eẽ falsaz: ergo ipsa est falsa: ergo aliqua eius ps principalis ⁊ materialis. sz ñ pria: ergo ecda. ergo si ẽ vera ẽ falsa. Si secdz: ergo copulatiua ẽ falsa: qꝛ altera ps ẽ falsa. sed añs ẽ verz per te: igit ⁊ ꝓñs. qd̃ est synonimũ secde partis copulatiue: ergo ecda ps ẽ vera: igit si est falsa ẽ vera.

¶ Secundũ. Sit sola ista propositio copulatiua: deus ẽ ⁊ hec copulatiua ẽ falsa: aut non est vera: Querit an illa copulatiua sit vera vel falsa?

¶ Tertiuz. Sit illa ppõ disiũctiua: respondens ẽ asinus vel nulla disiũctiua ẽ vera: ⁊ nõ sit alia: Querit an illa disiũctiua sit vera vel falsa? Si primuz: ergo aliqua eius ps est vera. sz non pria: ergo ecda: igit disiũctiua ẽ falsa. ergo ⁊c. Si secdz: ergo quelibz eius ps principalis ⁊ materialis ẽ falsa: ergo pcradictoriũ secde ptis ẽ verũ: scz aliqua disiunctiua ẽ vera: igitur si ẽ falsa est vera.

¶ Quartuz. Sit ista sola disiũctiua: respõdens non est rõnalis vel hec disiunctiua nõ ẽ vera: Queritur vtrũ ecda pars illius disiunctiue sit vera vel falsa?

¶ Quintuz. Sit pposita ista propositio respondẽti: si ioannes non ẽ asinus ista ꝓña nõ valet: ⁊ querit sibi an ista ꝓña valet vel ñ? Si primum: ergo ꝓñs est verz sicut añs: ergo ꝓña nõ valet: ergo si valet ñ valet. Si secõm: cum quelibz mala ꝓña sit ipossibilis ꝓñs ẽ neciuz: ergo ipossibile ẽ ita eẽ qualitercũq̃z significat per añs sententia totali ⁊ ppoꝛtõnali qn ita sit qualitercũq̃z significat sentẽtia totali ⁊ ppoꝛtionali per ꝓñs. ergo ꝓña valet: igit si non valet: valet.

¶ Sextum. ¶ Ponamus casum q̃ non sit alia conditionalis ab ista. Si deus est: aliqua conditionalis

ē falsa: Querit a respōdēte an sit vera vel falsa?

¶ Septimuz. Proponat rñdenti ista cōditionalis. si luna est frigida ⁊ humida ꝓña nō valet: ⁊ queratur an ꝓñs sit verū vel non? Si primū: contra. Ex opposito ꝑdictorio ꝓñtis pōt per bonam ꝓñam inferri ꝓtradictoriū añtis: igit nō est vez. ergo si ē vez non ē verū. Si secōm: ergo ꝓña est bona: ergo añs est falsum sicut ꝓñs: ergo si ē vez non est vez.

¶ Octauuz. Proponat ista rationalis respondenti. ꝓñs huius ꝓñe est falsum: ergo añs est falsum: et querit ab eo an sit vera vel nō?

¶ Nonum. Propono respōdenti istam ꝓpōnem. bene sequit consequēs bone ꝓñe ē falsū ergo añs non ē vez: ⁊ querit an ꝓñs sit veruz vel falsum? Si primum: ergo añs non ē vez: igit nec ꝓñs: ergo si est vez non ē vez. Si secōm: ergo añs ē vez: igitur ⁊ ꝓñs. ergo si ꝓñs ē falsum ꝓñs est verū. Etiam sequit: ergo añs ē falsuz: igit ꝓñs non ē falsum. Uel querit de antecedente huius ꝓñe: ꝓñs antecedētis falsi ē vez: igit añs nō ē verū: an añs sit vez vel nō? Si primū: igit non ē vez. Si secōm: igitur ē vez. Et similiter disputandum ē de ista ꝓña. Cōsequēs huius ꝓñe ē vez: ergo añs non est vez.

¶ Decimum. Proponat rñdenti ista ꝓña. hoc añs veruz non infert ꝓñs verum: ergo ꝓña non valet: ⁊ querit an ꝓñs sit vez vel falsum? Si primum: contra. bene sequit quelibet ꝓña valet: ergo qōlibet antecedēs vez infert ꝓñs veruz: q̄ non ꝓtingit ex vero seq falsuz. secōo prioz. ergo ꝓña valet: ergo consequēs ē falsum: ergo si ē verum ē falsum. Si secōm: ergo ꝓña valet: ergo añs ē falsum igit suū contradictorium ē vez scilz hoc añs vez infert ꝓñs vez. ergo ꝓñs ē vez: ergo si ē falsuz ē vez.

c Um igit quidem artis logice expertes ad astute argumentanduz sint a natura apti ⁊ ad speculationē nati: alij vero minime: operepreciuz est vt ī hoc tertio capitulo fiāt argumentando p̄ōpti astuti ⁊ dissimulatores.

¶ Prima ergo cautela. Opponēs facetus affabilisqz psuadēdo supponet subseruiētia ad ꝓtradictorium rñdentis ꝓcludendū.

¶ Secunda. Caute dolose versuteqz cogendū est rñdentem ꝓcedere vnam p̄emissaz vno argumento ⁊ alterā altero: ex quib⁹ simul sumptis opponens inferat cōtradictorium ad positionem respondentis mediati vel īmediati: aut inferat caute antecedens contradictorij positōis respondentis ꝓpinquum uel remotum.

¶ Tertia. Si ꝓpositio respōdentis sit opponenti ignota vehementer festināterqz inquirat: quid est ⁊ quid intelligit per illud ī quo latet obscuritas caute inspiciendo an p̄edicatum uel aliquid ī eo inclusuz possit vere vel apparenter negari de aliquo terminoruz diffinitiōis ab eo date: quia si sic ⁊ ꝑ diffinito. Si autem dictuz suum adhuc īpugnare ignoret transmutet eum dolose astuteqz ex ꝓposito respondenti noto ad ꝓpōituz respondenti ignotum: opponenti autem notuz: circa respondentis dictuz multa obscura interrogādo ⁊ difficilia.

¶ Quarta. Si opponens respondentez in conflictu dyalectico pa-

lam redarguturz minime sciuit suam conclusionem aut eius primariam responsionem variare cogẽdo aut in opposita vere vel apparenter titubando vel in auditorio opinata falsa plabando: deducat respondentem per laberinthũ circulorum insolubilium ut triũphũ (ducto ad methaz respõdẽte) atqz gloriam partis aduerse sibi vẽdicare psiteatur.

Secundus tractatꝰ diuidit in tria capitula.

§ In primo mouebunt questiões regulis sequentibus puie quas paucis absoluam.

¶ Prima igit questio. Quid requritur ad ppositois possibilitatem generaliter captaz: impossibilitatem: cõtingentiam specialiter captam: atqz necessitatẽ? ¶ Pro cuius itellectu supponitur primo q̃ necesse ipossibile possibile ⁊ ꝓtingens generaliter sũpta pnt capi dupliciter. Uno mõ prie intẽtionali et hoc duplr scilz cathegoreumatice: ⁊ sic sũt differẽtie entis: nec modificant ppositiones. secõo sinchategoreumatice: et sic sunt propositionum modificatiua quaz sunt determinatões principalium copularum: et sic faciunt modales dimisas: quaz partium sunt ampliatiua. Alio mõ possunt capi vt sunt termini secũde intentionis vel secũde ipositionis ⁊ sic sunt differẽtie ppositionum: ⁊ se tenẽt a parte subiecti vel predicati: nec sunt termini ampliatiui sed faciunt modales ꝓpositas.

¶ Secõo supponit q̃ triplex ẽ necessariũ: p se: per accidens: ⁊ p reflexionem. ¶ Primũ dr necessariũ quo ad omnẽ drias tpis ⁊ quo ad omnez ptem cuiuslibet drie tpis. qz qualiter cũqz ipz significat sententia totali ⁊ pportiõali talit necessario ẽ: ⁊ taliter semp necio fuit: ⁊ taliter semp necio erit. Secõz aũt dr necessariũ nõ quo ad oẽm driam tpis totalem sz quo ad aliquaz drie ptem vel driaz ptes: qz qualiter cũqz significat necessario taliter ẽ: vel necessario taliter fuit lz non eternaliter: ⁊ tũ iperpetuũ necessario erit: nec põt virtute di uina aliter fore. vt adã fuisse: fuit aliquando necessarium saltem ab 8688. annoz. Nam fm eusebiuz: bedaz: ⁊ orosiũ: ab initio mũdi vsqz ad christuz fuerunt anni. 7199. sed fm opinionem septuaginta interpretũ vt attestat magister hystoriaz preterierunt anni. 7330. q̃ numerus multũ ꝓcordat cum numeris astronomoz. secõm autem augu. i7. de ciuitate dei ca. ij. et fm alfonsiuz sũt. 7363. anni. igit ꝛc. Eritqz imperpetuum ⁊ ẽ eque necessariuz. cum eius veritas nõ depẽdeat aliquo modo ex aliquo futuro contingenti. fuit tamẽ ante ade creationem impossibile per accidens. Secunduz exemplum: mundum fuisse futurum solũ fuit necessarium per. 6. dies ante ade creationez. semp enizz post mundi creationẽ fuit necessarium: nec poterit virtute infinita imperpetuũ aliter se habere. ⁊ tamen ab eterno fuit ꝓtingens ad vtrũlibet.

¶ Ex quibus sequit q̃ aliquid est necessariuz secõo mõ qõ tũ fuit ab eterno ipossibile saltẽ per accũs. ⁊ aliquid contingẽs ab eterno qõ nunc ẽ necessarium.

¶ Tertiũ aũt dr necium p actum secõariũ ⁊ reflexum: ⁊ significat se eẽ necium. vt hec ppõ ẽ necia. et ois ppõ de necio vera ẽ necia. vl sola ppõ ẽ necessaria si sit sola.

¶ Tertio supponit q̃ triplex est ipossibile. s. per se: ⁊ p accidẽs: ⁊ p reflexionez. ¶ Primũ dicitur ipossibile quo ad omnẽ diam tpis totalez seu quo ad oẽz cuiuslibz differentie tpis ptem: qz qualitercũqz significat sentẽtia totali ⁊ proportionali ipossibile ẽ: ⁊ ab eterno fuit iperpetuũqz erit. Secdz dicit ipossibile solũ quo ad aliquã partem tpis: qz qualitercũqz significat sentẽtia totali ipossibile ẽ fuisse: vt diez crastinũ fuisse: vel stephanũ fuisse rome: deus eiz ñ pot ipsuz facere ipsũ fuisse rome postqz nõ fuit licz tũ potuerit: vel ipossibile est esse vel fore: est tũ necesse fuisse: ⁊ tũ fuisse ẽ impossibile. Ut adam non fuisse iaz est ipossibile ⁊ iperpetuuz erit ⁊ semp fuit post sui productionez ipossibile: qd̃ tũ ante sui pductiõem fuit necesse p accidẽs. Similiter deũ non prescituisse mũdũ fore: semp fuit ipossibile post mundi creationem ⁊ iperpetuuz erit. Fuit tamẽ ab eterno mere cõtingens: quia mũdus potuit nunq̃z esse: ergo potuit deus prescituisse ipsum nunq̃z fore: imo facere possum deũ aliqd̃ futurum contingens nunq̃z prescituisse qd̃ tamen ab eterno prescituit: ⁊ per consequẽs facere possum prescientiaz diuinã que deus ẽ nunq̃z fuisse prescientiam.

¶ Tertio dicitur ipossibile p actũ secundariuz: quia reflexe significat se esse ipossibile: vt hec ẽ ppositio ipossibilis. Omnis ppositio est ipossibilis ⁊c. Ex predictis sequit aliqd̃ necessariũ tertio modo esse ipossibile primo mõ ⁊ ecõtra.

¶ Mijs suppositis ad primum respondeo: q̃ quelibet ppositio ad placitum significatiua dicit possibilis: quia mẽtalis vltimata cui subordinatur in significãdo ẽ possibilis. Et proportionabiliter dicendum est de impossibilitate cõtingentia ⁊ necessitate. Sed mentalis solum naturaliter significatiua dicitur possibilis: quia qualitercũqz significare pot sententia totali et proportionali esse fuisse vel fore: aut non esse nõ fuisse vel non fore: ita pot esse fuisse vel fore: aut non esse non fuisse vel non fore. Ex quibus sequitur aliquas propositiões esse fm actum priarium possibiles quas tamen ipossibile est verificari. vt nulla ppositio est vniuersalis: negatiua ⁊c. Et per hoc sufficienter potest responderi ad secunduz.

¶ Ad tertium requiritur ⁊ sufficit q̃ dictio significans actũ specialem copule verbalis in ppositiõe mentali vltimata de cõtingẽti nõ negato possit ex modo significandi sue naturalis significatiõis vere affirmari de subiecto ⁊ suũ cõtradictorium de subiecti synonimo. ¶ Pro cuius intellectu ponuntur due ꝛclusiones.

¶ Prima conclusio. Omnis ppositio ad placitum significatiua de contingenti specialiter capto non negato equiualet vni copulatiue affirmatiue: cuius prima pars est de contingenti esse: secũda autez de ꝛtingẽti nõ eẽ. Sed de contingẽti negato equiualet vni disiũctiue ꝛposite ex ꝛtibus ꝛdicẽtib9 ꝛtibus copulatiue affirmatiue ex terminis synonimis ꝛstitute.

¶ Secda ꝛclusio. Omis ppo de possibili ⁊ ꝛtingenti spãliter captis ⁊ ẽt generaliter sũptis: ⁊ de ipossibili atqz nẽcio ẽ necessaria p se vel ipossibilis p se. Quare nulla ppo de ꝛtingẽti ad vtrũlibz ẽ ꝛtigẽs: nec aliqua ꝛtingens ẽ de ꝛtingẽti

sed solum necessaria vel impossi/
bilis.
¶ Ad quartum respōdetur q̃ ad necessitatē ꝓpositōis mētalis vl/
timate requirit ⁊ sufficit q̃ quali/
tercūq̃ significare pōt ⁊c. sit ne/
cesse ⁊c. Ex quo sequit q̃ nulla ꝓ/
positio de preterito vera cui? ve/
ritas dependet ab aliquo futuro
ꝯtingenti ē vera necessaria sz cō/
tingēs: q̃ potest nunq̃z fuisse ve/
ra: etiam naturaliter ⁊ per conse/
quēs ipossibile ē eaz fuisse necessa
riaz. Sequit vlterius q̃ sicut ve/
ritas pōt nunq̃z fuisse veritas: ita
noticia alicui? ꝓpōnis de preteri/
to vere cuius veritas dependet ab
aliquo futuro cōtingenti pōt nū/
q̃z fuisse noticia.
Ecūdo querit quare dr̄
ꝓpō vera vl' falsa? Re/
spōdeo q̃ quelibet ꝓpō
ad placitū significatiua
eo ē vera aut falsa: q̃ in significā/
do subordinat vni ꝓpōni mētali
vltiate naturaliter vere aut false.
Et pro maiori declaratiōe ponun
tur quinq̃z ꝯclusiones.
¶ Prima ꝯclusio. Cuiuslibet p/
positionis ad placitū significātis
veritas aut falsitas ē mentalis so/
lum naturaliter significatiua cui
subordinat. Sed ipsa mētalis nō
ē vera aut falsa q̃ sit veri aut fal/
si ingsitiua: cū ipsamet sit veritas
aut falsitas. Dicit tamen vera q̃
qualitercūq̃z per eam sentētia to/
tali ⁊ proportionali significat esse
vel nō esse: fuisse vel nō fuisse: fo/
re vel nō fore: aut possibiliter vel
ipossibiliter: necessario vel cōtin/
genter. ita ē vel non ē: fuit vel nō
fuit: erit vel non erit ⁊c.
¶ Ex ista conclusione sequitur q̃
soluz ꝓpositio mentalis vltima/
ta est formaliter ⁊ intrinsece vera
aut falsa.
¶ Secundo sequitur q̃ veritas
non ē aliqua pua entitas seu que/
dā relatio propōni addita: vt pla
cet quibusdam realibus. sed mi/
hi displicet: quia ad ipsam sequi/
tur vnum ipossibile: vnum here/
ticuz ⁊ vnū ridiculosum. ¶ Pri/
muz probo. Uno casu possibili po
sito in esse nō repugnanti illi posi
tioni sequūtur duo cōtradictoria
simul vera: ⁊ per consequēs ipsa
erit ipossibilis: vt attestat aristo/
teles primo et secundo priorum.
Sed assumptū probo. Posito ca
su q̃ ista ꝓpositio: deus nihil cau
sat: sit scripta ante instās. b. ī quo
b. deus nihil causet. Quero vel il
la ꝓpositio scripta ē vera vel fal
sa in. b? Si primū: ergo deus cau
sauit in. b. veritatez que prius nō
erat: q̃ āte. b. illa ꝓpositio nunq̃z
fuit vera: igitur ds aliquid cau/
sat in. b. ergo cum illa propositio
sit vera in. b. deus nihil causat in
b. sequitur q̃ si deus nihil causat
in. b. aliquid causat i. b. Si secū/
dum: contra: est repugnans casui
posito. ¶ Scdz probo. Sequeret
q̃ illa ꝓpositione: deus nihil cau
sat existente scripta: deus necessa
rio aliquid causaret. q̃ si illa pro/
positio est vera in. b. necesse ē de/
um causasse in. b. eius veritatez.
⁊ si non potest esse vera in. b. ergo
sua cōtradictoria erit necessaria.
ergo deus semp et necessario ali/
qd causabit. ¶ Tertiū probo. Q̃
ad illā ꝓpōnez sequitur. vnā mu/
scaz omnes angelos ⁊ archange/
los principatus dominationes et
potestates ⁊ vniuersaliter totā cu
riam celestē realiter imutari. Nā
si omnes beati sciant muscā quie/
scere ⁊ musca incipiat volare: tūc
facit ꝓpositiones omniuz beato/

rum esse falsas: ergo ab eis tollit veritates propositionum que tamen erant res in eis realiter existentes: ⁊ causat in ipsis omnibus vnam aliam entitatez nouaz scilicet veritatem huius propositionis musca volat. sed hec sunt falsa ridiculosa omnibusqz sanctis displicentia: quia sunt perfectionibus ipsoruz derogatiua: et per consequēs deo nostro non placet eorum positio.

¶ Secunda cōclusio. Ad cuiuslibet ppositionis cathegorice affirmatiue veritatem de inesse et de copula non ampliata nec ampliatiua requiritur licz nō sufficiat predicatuz ⁊ subiectuz p eodem vel eisdem supponere. Secundū patet de propositionibus in quibus predicatuz tenet vniuersaliter p multis suppositis. ⁊ oppositū sufficit ad eius falsitatem licz nō requiratur.

¶ Tertia cōclusio. Ad cuiuslibet cathegorice negatiue de iesse veritatez in qua nullus ponitur terminus ampliatiuus sufficit subiectum ⁊ predicatuz non p eodez supponere licet nō requiraṫ. ⁊ ad eius falsitatez nec requiritur nec sufficit eius oppositū.

¶ Quarta ꝛclusio. Omuis ppositio mūdi cathegorica de inesse in qua nullus ponit terminus āpliatiuus significat se eē verā. Quia omnis talis ppositio ē affirmatiua vel negatiua. licz tamē quelibet ꝛposita ex ptibus ꝛtradicētibus sit affirmatia ⁊ negatiua: vera ⁊ falsa: lz non sit quelibz vera neqz negatiua. Si affirmatiua significabit idez esse p quo supponit eius subiectū ⁊ p̄dicatuz: ergo significabit se esse verā. Si sit negatiua significabit nō idē esse pro quo supponit eius subiectū ⁊ predicatuz: ergo ⁊c.

¶ Quinta ꝛclusio. Tot sūt ppōnes verificabiles quot falsificabiles ⁊ non plures saltem create vel creabiles: nec plures possunt esse false q̄z vere.

q Uerit tertio quid est cōplexe significabile? Respōdeo q ē ppositōnis enūciabile. Quare si significatū totale ⁊ pportōale enūciatōis sit aliqd vel aliqua ꝛplexe significabile est ens vel entia. Si aūt nihil vel nulla: nō ē aliqd vel aliqua. Pro cui declaratōe ponunt̄ due ꝛclusiones.

¶ Prima conclusio. Cuiuslibet enūciatōis simplicis affirmatiue significatū subiecti ⁊ predicati totalis sūt ꝛplexe significabile ⁊ similiter negatie: negatiōe tū puia. Sed enūciatōis ꝛposite ꝛplexe significabile ē significata extremorū partiū principaliū ⁊ materialiuz ipius enūciatōis pportōaliter hypothetice sumpta.

¶ Secūda ꝛclusio. Omne ens est ꝛplexe signficabile: ⁊ p ons omne incōplexe significabile ē ꝛplexe significabile. Et similr nō ens ē cōplexe significabile. Prīa ps probat: q cuiuslibet entis dictio significatiua ē subicibilis vel predicabilis: igit̄. Secūda pbat: quia cuiuslibet ppōnis significatū totale est cōplexe significabile: ergo ppōnis ipossibilis: igit̄ ñ ens.

¶ Ex his sequitur q ly complexe significabile ē cōius per predicationē q̄z ly ens. Probat: q oē qd predicat vere ⁊ affirmatie de pnominibus demōstrantib vel nomibus adequate significātib significata totalia ⁊ pportionalia duoz sibi contradictorioz predi-

cat vere ⁊ affirmatiue de ly ens ⁊ de ly non ens. Iz ꝓplexe significabile ē huiusmodi: ergo. Et Iz ipossibile nō possit itelligi noticia adhesiua a deo quia posset ipsū velle cuz potentia sua volitiua nō sit minoris virtutis q̄z sua potētia intellectiua cum vtraqz sit infinita: ⁊ si posset velle posset ꝓducere qd ē impossibile: pōt tamen a deo intelligi intellectiōe apprehensiua: ⁊ etiā ab intellectu creato per aggregationē speciez vel ꝓceptuuz diuersoz obiectoz: idcirco ipossibile significari pōt.

Uerit quarto vtruz ꝓpositio mentalis sit cētialiter cōposita ex multis partialibus noticijs?

q

Respondeo per quatuor conclusiones.

¶ Prima ꝓclusio. Quelibet ꝓpō mētalis cathegorica ē ex ptialib⁹ ꝓceptibus cētialiꝑ ꝓposita quoz vnus ē subiectū: alter vero predicatuz ⁊ ex vno actu itelligēdi sinchategoreumatico: aut partiz sinchategoreumatico ⁊ ptim chategoreumatico: quo ꝓpositio denotat predicatuz aliqualiter dici de subiecto. Probat ista cōclusio qz quilibet terminus ad placituz significās subordinat vni termino mentali solū naturaliter significatiuo ⁊ verbū vni actui intelligēdi sinchategoreumatico vel partim sinchategoreumatico ⁊ ptiz chategoreumatico: vt pz p phūm p° peryar. dicentē. Sunt eiz ea que sunt i voce eaz que sunt i aia passionū note seu signa: et scripture sunt note eoruz que sunt in voce: ergo. Preterea terminus mentalis ꝓprius solū naturaliter significatiuus est naturalis similitudo rei q̄z significat: ergo representat suuz significatuz (si sit terminus cognotatiuus) cū suis proprietatibus: vel ꝓpria differētia: vel aliquo per qd differt a quolibz alio: igit nullus idez ꝓceptus vltimatus pōt opposita vl disparata representare. nā cuiuslibet rei ē vna propria naturalis similitudo nullius representatiua nisi cuius ē similitudo: quibus de rebus dicendo rationale ē irrationale nō pōt esse eadē naturalis similitudo vel idē conceptus illius subiecti ⁊ illius predicati: sicut nec hominis ⁊ asini: qz ꝓceptus hois ē vna species: ⁊ ꝓceptus cōmunis asini est vna alia a prima specifice distincta. Preterea dicendo: ens ē non ens non pōt esse idem conceptus subiecti ⁊ predicati: cum predicatum nihil significet ⁊ subiectū significet quodlibet ens.

¶ Tertia cōclusio. Quelibet propositio mentalis hypothetica est cētialiter ex multis partialib⁹ noticijs complexis constituta. Probatur qz cuilibet parti ꝓpositiōis ad placituz significantis correspōdet vnus partialis conceptus cui subordinat: ergo mentalis solum naturaliter significatiua ē ex illis ꝓceptibus cōposita.

¶ Tertia cōclusio. Duplex ē terminus naturaliter significatiuus. vnus significat naturaliter ꝓprie siue vltimate significatū vltimatuz cuius est naturalis similitudo seipso ⁊ imediate ꝑ quo supponit personaliter ⁊ significat seipsum naturaliter cōmuniter sicut quelibet res significat seipsam: ⁊ significat etiaz quēlibet terminum sibi similem in voce vel scripto vel in mente pro quibus etiaz supponit materialiꝑ. Ali⁹ ē termin⁹ mētalis ꝓprie dict⁹ q significat natura

lit ipropie sive ñ vltiate terminũ vocalez vel scriptũ cuius ẽ naturalis similitudo: ⁊ hoc seipso et immediate ꝑ quo supponit materialiter: sicut etiam ꝑ quolibet termino sibi simili i significãdo. Significat etiaz se naturaliter cõmuniter: ⁊ sic ẽt suppõit materialiter: ⁊ significat ad placitũ vltimate significatũ vltimatũ termini cuius ẽ naturalis similitudo: ꝑ quo suppõit psonali sicut vocalis ⁊ scriptus: qõ significat mediãte cõceptu qui ẽ naturalis similitudo eiꝰ significati: quem ꝯceptuz significat ad placitũ nõ vltimate ꝑ quo suppõit simpliciter. Et vniuersaliter ꝯsimiliter dicendũ ẽ de quolibet termino ad placitũ vltimate significãte. Ex his potest elici q̃ duplex ẽ significatio. quedam est naturalis ⁊ ẽ rei per ꝯceptũ representatio: qua vox vel ꝯceptus vel res naturaliter ⁊ sine ipositõe aliquid representat. Sed volũtaria ẽ rei per signũ ad placitũ iponentis representatio.

¶ Quarta conclusio. ¶ Propositio mentalis propie dicta est naturaliter propie et imediate sui significati totalis et proportionalis significatiua: et suiipsius naturaliter cõiter: nec diuersificat in hominibus in representãdo: sed omnibꝰ eadẽ. Mẽtalis aũt naturaliter ⁊ ad placitũ significãs ẽ imago seu naturalis similitudo vocalis aut scripte: nec ẽ eiusdẽ rationis in oibus hominibus in representãdo ad placitũ: sed alia in latino ⁊ alia in caldeyco. ⁊ sic quelibz talis ꝑpositio significat naturaliter ipropie ⁊ imediate ꝑpositõez cuius ẽ naturalis similitudo. ⁊ ad placitũ vltimate significatũ totale ꝑpõnis cuius ẽ naturalis similitudo. ⁊ hoc mediãte mẽtali vltimata qui ẽ eiusdem significati naturalis similitudo: quã mentalez significat ad placitũ non vltimate. Et ꝑportionaliter dicendum est de vocali ⁊ scripta. et si quelibet ꝑpositio pro seipsa vel sibi simili materialiter supponere possit: nulla tamẽ põt ꝑm vsum modernoꝝ ꝑ aliquo personaliter supponere eũ sit quoddã ꝯplexuz ꝯplexe tentũ. Verũtamẽ ẽ mihi eque probabile oppositum: q̃ qõlibet signuz significatiue sumptum põt ꝑ suo significato principali et vltimato psonaliter supponere.

S Ecundũ capitulũ subdiuidit i tres particulas. In prima ponam regulas generales: in secũda speciales: ⁊ in tertia respondentis cautelas ad põpte tuteqz respondendum.

¶ Prima regula. Omne possibile respondenti ꝑpositum nõ repugnans positioni eius nec admisso aut ꝯcesso vel opposito negati est a respondẽte admittẽdũ. q̃ possibili posito in esse nullum sequitur impossibile. primo prioꝝ ⁊ secũdo ⁊ octauo phisicoꝝ.

¶ Secũda. Omne positũ a respõdente admissuz ẽ ab eodẽ infra tẽpus obligatõis concedendum: et omne formaliter ad ipsũ sequẽs: ⁊ omne sequẽs ex ꝯcesso vel ꝯcessis: aut ex obligato vel ex opposito bñ negati vel ex bene negatoꝝ oppositis: ⁊ hoc tpe obligatõnis. Ex qua regula sequit scõm officiuz admissionis aut obligatõis non esse incõueniens respõdentẽ cõcedere se male respondere: aut negare se bñ respõdere. sicut nec incomeniẽs ẽ falsuz contingens non repugnans posito ⁊c. conce-

dere. non tamen extra tēpus obligationis.

¶ Tertia. Omne ꝓpositū rūdenti repugnās obligato vel positōi respondētis aut ꝓcesso vel concessis aut admisso vl' admissis vel opposito negati aut oppositorūz negatis: vel aliquibus corūz simul vel eorūz ꝓnitibus: aut ē antecedens ad alterius oppositū vel ancedentia ad eorūz opposita ē a rūdente negādūz vel nō admittendū nisi fuerit sui oppositi vel repugnātis aut ī cōpossibilis pri' positi depositio. nam si sēda positio fuerit prioris positiōis depositio ē admittēda. vt si ponat deū prescīuisse. a. fore in. b. cum quo stat. a. possibile nō fore in. b. qd si ponat in esse et sit primi dpositio admittēdū ē: ⁊ pre posita positio negāda: ⁊ si nō: nō. Ex his pz q̄ si sit positū ⁊ admissum q̄ rūdens non loquat tpe. a. ⁊ sibi ꝓponat tpe. a. aliquod falsum nō illatiuū positi negare debet. ⁊ si verū non repugnās concedat. ⁊ si opponēs arguat: tu respōdens negas falsum: ⁊ ꝓcedis verū tēpore. a. ergo facis cōtra admissum: negare dz antecedēs seu assumptū. Et si iterū replicet: tu negas antecedēs vel cōcedis? respōdeat ad vtrāqz partez negatie: q̄ si concederet se negare cōcederet se loqui ex ꝓsequenti: qd eēt ꝓtra obligatum.

¶ Quarta. Ad oē ipertinēs in antecedēdo vel ꝓsequendo vel positioni rūdentis repugnādo: respōdendum ē ꝓformiter put obligatio exigit ⁊ postulat aut res. quia si verū ipertinēs positiōi ⁊c. ⁊ obligationi ē concedenduz. ⁊ si falsuz negandum. ⁊ si dubiuz dubie respondendum: dicendo transeat. Et similiter ad omne pertinēs respondenduz est ꝓm exigentiā obligationis ⁊ rei p ipsuz significate.

¶ Quinta. Nulle ꝓpositiōes sibi inuicem repugnantes aut aliqua sibi inuicem incōpossibilia sunt a respondente admittenda īfra idez tempus obligatōis: licet alternatim in diuersis differentijs tēporum possint admitti.

¶ Sexta. Omne īpossibile p se respondenti propositum non repugnans admisso ⁊c. est ab eodē admittendum sed nō concedendū: ⁊ quocūqz ab ipso illato concedenda ē consequentia: ⁊ consequēs si sit verū non repugnans: sed si falsum nō repugnās negandū.

¶ Septima. Et si possibili obligato etiaz falso ⁊ admisso non sit inconueniēs negare necessariū per accidēs: ⁊ cōcedere īpossibile per accidens: non tamen est negandū necessarium per se neqz concedendū impossibile per se.

¶ Octaua. Eadem ꝓpositio infra idem tempus obligationis in vno loco proposita ē pertinens: ⁊ ī alio loco ꝓposita ē impertinens.

¶ Nona. Ex sola positione necessaria per se non potest formaliter inferri nisi necessarium: nec eius contradictoriuz nisi ex antecedēte īpossibili sequi potest. Ex quo sequitur q̄ nulla ꝓpositio de cōtingenti falsa ex contingēti sequi potest. nec ex vna de contingenti vera sola pōt ꝓtingens sequi.

¶ Decima. Omnis positio equiualet vni depositioni: quia quelibet positio est sui contradictorij depositio. vel econtra.

¶ Undecima. In omni depositōne respondendum ē per omnia ac si contradictorium depositi explicite poneretur. Nam cuz aliquid deponitur. tūc eius ꝓtradictoriuz

ponitur. Q: depositio ē obligatio
qua obligatus infra tempus obli/
gationis tenetur negatiue respon
dere: sed obligatiōe affirmatiue:
quia obligat ꝓcedere cōtradicto/
rium depositi.
¶ Duodecima. Omne depositum
⁊ admissuz infra tēpus obligatio/
nis ꝓpositum ē negandum.
¶ Decimatertia. Omne p se ante/
cedens ad depositum ⁊ omne re/
pugnans contradictorio deposi/
ti est negandum.
¶ Deciaquarta. Omne repugnās
deposito ⁊ omne sequens ex ꝓtra
dictorio d̄positi ē infra tēpus obli
gationis concedendum.
¶ Decimaquinta. Ad omē sequēs
ad depositū ⁊ ad omne ipertinēs
deposito est ꝓm rei exigentiaz re/
spondendum.
¶ Prima regula specialis. Om/
nis ꝓpositio insolubilis seu falsi/
ficans seipsam equiualet vni co/
pulatiue affirmatiue cuius prima
pars denotat̄ per ipsum insolubi
le sumptuz ꝓm actum rectum seu
ꝓm significationem directā. Se/
cūda vero per suum contradicto/
rium sumptū per actum reflexum
ꝓm quez ē falsa: q: licz ita sit sicut
insolubile significat ꝓm significa/
tionez directā: non tū sicut pretē/
dit ꝓm significatōem reflexā ⁊ se/
cundariā. Et q: cuiuslibet insolu/
bilis partes principales ⁊ materia/
les habēt virtualiter sensus ꝓtra/
dictorie oppositos: idcirco omne
insolubile ē ꝓpositio per se ipossi/
bilis: q: equiualenter ē vna copu/
latiua affirmatiua ꝓposita virtua
liter ex partibus ꝓtradicētibus: ⁊
per ꝓñs cuiuslibet insolubilis cō/
tradictoriū si sit ē per se necessari/
um. Ex quo sequit̄ q̄ nulluz iso/
lubile sequit̄ per bonam ꝓñam ex
antecedēte possibili.
¶ Scda regula. Quelibet ꝓclusio
pōt seq p bonā ⁊ formalē ꝓñam ad
q̄libet formalī ipossibile. et per
ꝓñs quocūqz ex isolubili illato cō
cedenda ē ꝓña ⁊ ꝓñs vezz non re/
pugnās positioni rñdentis: repu/
gnans aūt ē tanq̄z repugnans ne/
gandū. Assumptū ꝓbat̄. Q: que/
libet copulatiua affirmatiua ꝓpo/
sita ex ptibus ꝓtradicētibus ē cu/
iuslibz ꝓclusionis formaliter illa/
tiua. Iam bñ sequit̄. soī. currit ⁊
soī. nō currit. ergo soī. currit vel
plato ē asinus: ⁊ soī. nō currit. ex
quo ꝓñte sequit̄ formalī. ergo pla
to ē asin⁹. Et ꝓsimiliter pōt queli/
bet ꝓclusio mūdi sequi. Primam
ꝓñam ꝓbo. Q: quelibet copulati/
ua affirmatia ē cuiuslibet sue par
tis principalis ⁊ materialis forma/
liter illatiua: ⁊ quelibet talis ps ē
cuiuslibet disiunctiue affirmatie
cuius ē ps principalis ⁊ materialis
formaliter illatiua. ergo ipa copu
latiua ē cuiuslibet talis disiuncti/
ue formalī illatiua. Q: quicquid
añcedit formalī ad añs: antecedit
formalī ad quodlibz eius formale
ꝓñs. igit̄. Et scdam ꝓñaz ꝓbo q:
arguit̄ a disiūctiua affirmatia cū
ꝓdictorio vnius ptis principalis et
materialis ad synonimum alteri/
us. igitur ⁊c.
¶ Tertia regula. Omis copulatia
negatiua equalet vni disiunctiue
affirmatiue ꝓposite ex ptibus cō/
tradicētibus ptibus ciusdē copu/
latiue. Ad cuius copulatiue veri/
tatē requirit̄ ⁊ sufficit falsitas al/
terius ptis principalis ⁊ materia/
lis. Sed ad eius falsitatē requirit̄
⁊ sufficit cuiuslibet sue ptis prin/
cipalis et materialis veritas. Et
ad eius ꝓtingentiā reqrit̄ alteraz
ꝓtem principalem ⁊ materialez cē

ꝓtingentē: altī nō icōpossibilē. Et ad eius īpossibilitatez requirīt q̄ quelibz ꝑs principalis ⁊ materialis sit necessaria. Sz ad eiꝰ necessitatem requirīt q̄ altera ꝑs principalis ⁊ materialis sit īpossibilis vel possibilis: alteri tamē incompossibilis.

Ex predictis sequīt q̄ a cōtradictorio alterius partis copulatiue negatiue ad īpsaz copulatiuaz est formalis ꝓna: sed non econtra.

¶ Quarta. Omnis ꝓditionalis vera ē necessaria: qꝛ id qd̄ requiritur ad eius veritatez requirīt ⁊ sufficit ad eius necessitatē. Ad veritatē enim ꝓditionalis affirmatie requirīt ⁊ sufficit q̄ q̄lītercūqz p̄ aās sīnia totali ⁊ ꝓpoꝛtionali significatur eē vel non esse: fuisse vel ñ fuisse: fore vel nō fore ⁊c. impossibile sit quin ita sit qualitercūqz significat sentētia totali per ꝓns. quod sufficit ad eius necessitatem: sicut etiam ad cuiuslibet ꝓnc bonitatē. Sed oppoistū reqrīt ad eius falsitatem ⁊ īpossibilitatē. qd̄ reqrīt ⁊ sufficit ad negatie necessitatē.

Ex his sequīt multas cōditionales esse veras ⁊ necessarias quaꝛ antecedētia sūt falsa ⁊ īpossibilia: ⁊ consequentia vera ⁊ necessaria. Scdo sequīt omēs ꝓditōales negatiuas eē veras ⁊ necessarias si eaꝛ antecedētia sint vera ⁊ necessaria ⁊ eaꝛ ꝓna falsa ⁊ īpossibilia.

¶ Quinta regula. Ad veritatē rationalis affirmatiue ⁊ necessitatē cū requisitis ad veritatē cōditionalis affirmatie requirīt q̄ aās ⁊ ꝓns sint vera. Sed ad veritatem negatiue requiritur et sufficit qd̄ requirīt ⁊ sufficit ad falsitatez negatiue. Et qꝛ rationalis affirmatiua equiualet vni copulatie affirmatiue cuius prima pars principalis ⁊ materialis est vna copulatiua constituta ex partibus eiꝰ: secūda vero ē vna ꝓditionalis affirmatiua ex similibus terminis cōposita: idcirco negatiua equiualz vni disiunctiue ꝓposite ex ptibus contradicentibus partibus copulatiue.

¶ Sexta regula. Omnis disiūctiua negatiua equiualet vni copulatiue affirmatiue ꝓstitute ex partibus ꝓtradicētibus partibꝰ eiusdez disiunctiue principalibus ⁊ materialibus. Ad cuius disiunctiue veritatē requirīt quālibet partez principalē ⁊ materialez eius que ē ꝓpō esse falsaz. Et ad eius falsitatez requirīt ⁊ sufficit qd̄ requirīt ⁊ sufficit ad sue ꝓtradictorie veritatē. vel sufficit falsitas vniꝰ partis principalis ⁊ materialis atqz ꝓpoꝛtionalis sue mētalis que est copulatiua affirmatiua ꝓposita ⁊c. vt supra. ideo ēt ad eius veritatē sufficit ⁊ requirīt quālibet partez principalez ⁊ materialē sue mētalis esse veraz. Et si negatio preposita in ꝓpositōe disiunctiua negatiua neget precise copulaz principalez seu disiunctiuā: attamē distribuit quēlibet terminuz distribuibilez non īpeditum quem post se in tali ꝓpositiōe inuenit. Et cōsimiliter sentiendū est in alijs hypothetīcis. Et ad eius possibilitatem specialiter captaz requiritur q̄ nulla eius pars principalis ⁊ materialis sit necessaria: nec vtraqz impossibilis: nec altera alteri incompossibilis. vt non sortes non currit vel sortes nō mouetur. Et ad eius impossibilitatez sufficit ⁊ requiritur alteram partem principalem esse necessariam vel partes principales legem ꝓtrariaruz vel contradictoriaꝛ ꝓticipare. Et ad

eius necessitatez requirit quãlibz partem principalez ⁊ materialem q̃ est ꝓpositio cẽ impossibilẽ. Ex his sequit primo q̃ a tota disiũctiua negatiua ad contradictoriũ alterius ptis principalis et materialis ẽ bona ꝓna: sed nõ econtra. Secõo sequit q̃ ex ꝓtradictorio cõclusionis disiunctiue affirmatiue cũ minore ad disiunctiuã negatiuam ⁊ copulatiuã affirmatiuã cõpositã ex ptibꝰ ꝓtradicentibus ẽ formalis ꝓsequẽtia: q̃ ex ipso sequtur formaliter ꝓdictoriũ maioris.

¶ Septima regula. Quilibiz disiũctũ affirmatiuũ ꝓpositũ ex cõtradictorijs incõplexis vl' termio finito ⁊ infinito sibi opposito põt de quolibet termino supponente vere ⁊ affirmatie predicari. ⁊ sili q̃libz de ipso pticularit vel idefinite sũpto p̃ ꝓuersionẽ simplicem vel per accidens. ¶ Primuz prime partis probat p aristo. in post predicamẽtis dicentem q̃ necesse ẽ alterꝫ ꝓdictoriorꝫ de quolibet verificari ⁊ alterꝫ de quolibz falsificari. Secõm prie ꝓbat. q̃ disiunctũ ex termio finito ⁊ infinito sibi correspõdente ꝓstitutuz supponit p quolibet ente mundi: igit. sed q̃ non supponit pro aliquo quin p illo suppõat aliqua ꝑs eius: idcirco q̃zto altera ꝑs scz terminus finitus pro pauciorib̃us supponit tanto altera p plibus supponit. ⁊ si p pluribus: p pauciorib̃us. Et p ꝓns q̃zto terminus ifinitus erit supiori finito oppositus: tãto erit inferior ad infinitũ finito inferiori oppositum.

¶ Octaua regla. De quolibet disiuncto pticulariter vel indefinite sũpto ꝓstituto ex termio vl' terminis p diuersis disiunctiue vel disiunctim supponẽtibus põt vere quilibet terminus negari ⁊ aliqs possit de ipso vere affirmari etiã mediãte copula de pñti ñ ampliatiua nec ãpliata: ⁊ econuerso. nec ab ipso disiuncto ad disiunctiuã ꝓpositaz precise ex partibus eius principalibus ⁊ materialibus valet ꝓsequentia: sicut nec ad alterã eius partem. Ex his sequit q̃ de quolibet termino supponente cõfuse tantũ disiunctim p pluribꝰ: põt vere quilibet terminus negari ⁊ aliquis vere affirmari.

¶ Nona. Quodlibet ꝓditionatuz affirmatiuuz cõpositum ex terminis p eodem vel eisdem' adequate supponentibus põt de quolibz termino pro aliquo supponẽte vere ⁊ affirmatiue predicari.

¶ Decima. De quolibet conditionato particulariter vel indefinite sumpto composito ex terminis p eodem vel eisdem adequate supponẽtibus vel inadequate (dũmodo magis ꝓmune precedat) potest quilibz terminus vere negari.

¶ Undecima. Quodlibz ꝓditionatum ex extremis cõtradicentibus ꝓpositum põt de quolibet dicibili supponente vel non supponente vere negari.

¶ Duodecima. Cuiuslibet termini supponentis ꝓfuse ⁊ distributiue in ordine ad aliũ stantem cõfuse tantũ synonimũ in sua cõtradictoria debet supponere determinate: nisi sit terminus nõ eiusdez casus cum suo determinabili.

¶ Decimatertia. Cuiuslibz termini supponentis ꝓfuse ⁊ distributiue a parte vnius extremi in ꝓpositione affirmatiua positi in ordine ad alium supponentẽ determinate a parte alteriꝰ extremi synoniuuz debet in eius contradictoria supponere ꝓfuse tantuz. copu-

latim: ⁊ si in negatiua disiũctim. Nisi sit terminus ⁊c.

¶ Decimaquarta. Cuilibet termino supponenti determinate ē suppositio ꝓfusa ⁊ distributiua copulatiua (in cõtradictione) opposita: sed ꝓfuse tantũ disiunctim disiũcta: ⁊ copulatiz copulata: ⁊ si neutro modo neutra. Ex his sequitur q̃ non sub quolibet termio supponente ꝓfuse ⁊ distributiue aut distributo non supponente licz fieri descẽsus copulatiuꝰ. imo sub nullo termino cõmuniter tento super quem fertur aliqd̃ distributiuum licz fieri descensus copulatiuus: si eius synonimũ non distributuz in contradictoria cuius ē pars sequat̃ signum vniuersale collectiue tentum: vel nomen numerale. aut copulatũ vel aduerbiũ numerale. aut sequens duo signa quoruz quodlibet non ipedituz habz vim in tali ꝓpositione distribuendi ipsum. aut dictionẽ nullaz negationem includentẽ: iportantez actum anime interiorez ad ipsum terminatuz et non ipedituz: ab ea qz rectum. nam eodẽ ordine ⁊ opposito modo in ꝓtradictorijs stare debẽt. Cũ ergo sub dicti termini synonimo respectu primi ⁊ sc̃di liceat fieri dscensus copulatus: ⁊ respectu tertij ⁊ quarti disiunctꝰ: ⁊ respectu quinti in ꝓpositiõe affirmatiua disiunctus ⁊ in negatiua copulatus. ⁊ respectu sexti nullus: cuz sub eo non contingat descendere: cum appellet suã ꝓpriã rationem. Non eniz sequit̃. si cognosco triangulũ me cognoscere ysochelez vel ysoplerũ: Seu origonium equilatez: ⁊ orthogoniũ qui ē triãgulus duo habẽs equalia latera: atqz ambligoniũ qui est triũ inequalium latez. vt euclidi placet in primo geometrie. tuz qz ꝓpria ratio trianguli quã appellat non sit aliqua propria ratio sui inferioris. tum qz inferius potest sciri in vniuersali ⁊ ignorari i particlari ex prio posteriozz. ergo ⁊c.

¶ Decimaquinta. Sicut copulatiue affirmatiue ⁊ disiunctiue affirmatiue ꝓstitute ex terminis synonimis opponunt̃ fm legem fm quatuor genera oppositionuz: ita etiam negatiue. vt pz per figuraz sequentez in qua ꝓtinent̃ circulorum insolubiliũ atqz sophisticozz dissolutiones in laberintho primi tractatus positozz.

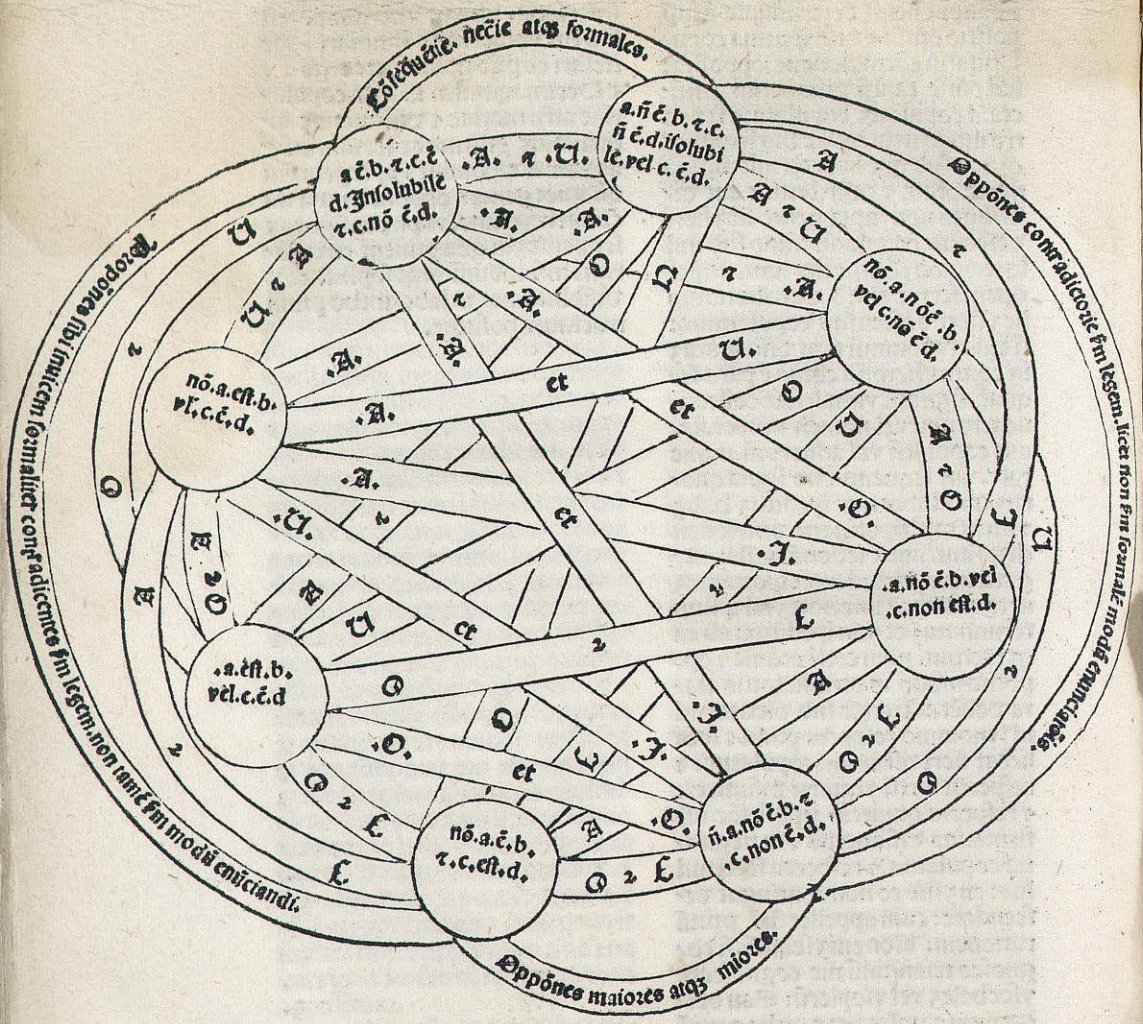
Consequentie necie atq; formales.
a.ñ ē.b.r.c.
ñ ē.d.isolubi
le.vel c.ē.d.
a ē.b.r.c.ē
d.Insolubile
r.c.nō ē.d.
nō.a.n ōē.b.
vel c.nō ē.d.
nō.a.est.b.
vl.c.ē.d.
.a.nō ē.b.vel
.c.non est.d.
.a.est.b.
vel.c.ē.d
ñ.a.nō ē.b.r
.c.non ē.d.
nō.a.ē.b.
r.c.est.d.
Oppōnes contradictorie sm lesem.licet non sm formalē modū enunciandi.
Oppōnes maiores atq; minores.
Oppōnes sm lesem.non tamē sm modū enuciandi.
Oppōnes sm formalicē contradicentes

g Audeāt dialectici veri ⁊ falsi astute inquisitiui: ad omniuz nāqz methodoz pricipia insolubilr arguēdi viaz habēt. Sed quatenus ꝓmpte tuteqz respondere valeant: hoc tertium capitulū erit de respondentis astutijs.

¶ Prima astutia. Respondēs intentionū obiectionūqz insidiator: sermone sobrius: stabilis in ꝓposito: preuidēs atqz obūbratus: rigorem logices teneat ad formam quādoqz (prout res postulabit) respondēdo: materiam tacēdo: nullum vicium in logicam admittendo ⁊ negatū ꝓcludere cogēdo.

¶ Secunda. Respondēs primuz speculabitur an ꝓsequentia opponentis contra ipsum facta sit bona vel non: speculando an ex contradictorio ꝓsequentis possit debite inferri contradictoriuz antecedentis: vel cuz altera parte contradictoriuz alterius partis. quia si nō possit ⁊ consequēs repugnet positioni vel cōcesso ⁊c. dicat respondens transeat antecedēs: sed nego consequentiā. quā bene negatam ipossibile ē ex veris debite concludere. qz omnis mala consequentia ē impossibilis: ⁊ omis bona necessaria. Si autem sit bona ⁊ consequens repugnet positioni vel admisso ⁊c. respondenduz est ad antecedēs astute intuēdo eius multiplicitatem: eliciendo sensuz sue positioni congruentez.

¶ Tertia. Quia igitur multe sunt vie delirandi sed vnica recte itinerandi: idcirco respōdēs pruſqz accedat ad disputationem diligenter versuteqz scrutabitur totius positionis multiplicitatē discurrendo circa argumentuz opponētis ne paralogizetur. quoꝓ facto sibi eliciat duos sensus vere vel apparenter alterum sue positioni consonum: quatenus si ꝓcesserit aliquod illatiuum contradictorij sue positiōis: vel repugnās consequēti sue positōis: aut q̄ cogatur auctoritate aut ratione negare qd concessit vel ꝓcedere qd negauit: recurrat ad suos duos sēsus dicendo. ꝓcessi in sensu ꝓprio ⁊ nego i sensu improprio: aut econtra.

¶ Quarta. Si respondentez lateat vigor ⁊ sentētia argumenti primo lente resumat ad formaz astute insidiando viz argumenti. quo resumpto si nondum ē sibi explicatum in secūda resumptione addet argumento aliquam particulam vel aliquod signū falsificans ꝓpositionem opponentis. quo facto dicat opponēti vt dirigat argumentum ad eādem formā quā intendit continue speculando dissolutionem argumenti. quo facto coget opponentē bis formare argumentuz. ⁊ per consequēs ex rigore ipse quater resumet.

¶ Quinta. Respondēs dz attēte ꝓsiderare ratiōe cuiꝰ partis assūpti ipsū lateat sentētia ⁊ vigor argumenti: querēdo opponenti pro quo supponit talis terminus sibi obscurus: aut sensū assūpti fingere lz rūdēti ꝓsonū opponēti vero dissonū: querēdo ab opponēte in quo sensu itelligit. ⁊ sic ꝓpositio fiet sibi lucida.

¶ Sexta. Eya respondēs pplexus videns se ad metham ducturum dolose insistat in forma arguēdi ad logicales recurrēdo proprietates: glibz nāqz terminꝰ ad placitū significatiuꝰ ꝓ diuersis suppōere pōt. Quilibet ēt ꝓpositioni logi-

cales ꝓgrūt ꝓprietates que tan-
te virtutis mihi videnť ꝙ nusqꝫ
dialecticos permittūt i scholasti-
cis preludijs ruborem ꝓpessuros:
aut gloriā partis aduerse atqꝫ vi-
ctoriā inuite ꝓfiteri.

¶ Secūdus tractatus desinit per
quem veritas doceť illesa defen-
di in clericali duello.

Ste est tertius tracta
i tus docēs huius ar-
tis instrumēta: necnō
artē huiusmōi instru-
mēta subtiliter adin-
uenire docentē. Circa quē queriť
quid sit huius artis instrumentū:
¶ Rūdeo ꝙ ē principiū regulatiuū
atqꝫ ꝓbatiuū ꝓnaꝫ ab opponēte
formataꝫ vel formabiliū: ⁊ ex ꝓse-
quenti malarū ꝓnaꝫ respondenti
ostensiuuꝫ. Sed qꝰ duplicia sunt
instrumēta silogistica ⁊ nō silogi-
stica: idcirco presens tractatus in
duas partes diuideť. quarū prīa
in duo diuidiť capitula. ¶ Primū
docet silogistica formare instru-
mēta: eorūqꝫ media per figurā se-
quentem ꝓpinpte adinuenire ostē-
dit. ¶ Pro cuiꝰ elucidatiōe premit-
tenť due ꝓclusiones atqꝫ due di-
uisiones.

¶ Prima cōclusio. Disputatio in
ꝓposito ē actus vere vel apparē-
ter silogisticus vnius ad alteruꝫ:
vel pluriū ad plures: vel ad alte-
ruꝫ: aut alterius ad plures ad fi-
nē silogismi sophistici dyalectici
aut ōmōstratiui obtinēdū. ⁊ tan-
dem ad victoriaꝫ partis aduerse:
atqꝫ gloriaꝫ vulgo ꝓsequendā.

¶ Secūda. Silogismus in propo-
sito nostro ē oratio hypothetica i
qua vel i eius mētali ponunť due
ꝓpōnes ꝓiuncte ꝑ ꝓiunctōes co-
pulatiuaꝫ nō negatam: ex quibus
debite vel apparēter in mō ⁊ figu-
ra dispositis i bona ⁊ formali aut
apparēti ꝓna: sequiť ꝓclusio ante-
cedēti nō synonima.

¶ Prima diuisio instrumentoruꝫ
docentiū directe ac idonee i prīa
figura silogizare: sūt. barbara: ce-
larē: darij: ferio. Indirecte, āt ba-
raliptō ⁊c. In secda: cesare: came-
stres: festino: atqꝫ baroco. In ter-
tia: darapti: felapton: dysamis:
daptisi: bocardo: ac ferison. In
quarta vero: amara: sinatis: ca-
pere: dilectos.

¶ Secūda. Omnis ꝓpō ab oppo-
nēte silogistice ꝓbāda ē affirma-
tiua vel negatiua. Si primū i pri-
ma figura ⁊ i quarta ē silogizāda
per mediū vere vel apparēter cō-
cessuꝫ a rūdente esse singulariter
vel vniuersaliter subicibile in or-
dine ad predicatū ꝓpōnis ꝓcludē
de: de quo singulariter tento vel
ꝓplete distributo predicatū sit af-
firmatiue vere vel apparēter aut
ex ꝓcesso verificabile. sicut ipsum
mediū ē de eiusdē ꝓclusiōis sub-
iecto predicabile. In tertia ꝑ me-
diū de quo singulariter tento vel
ꝓplete distributo alteꝫ vel vtrūqꝫ
ē verificabile. Si sit negatiua
ꝓstituta ex termis nō ꝑ codeꝫ vel
eisdē supponētibus ⁊c. silogizan-
duꝫ ē in prīa ⁊ quarta figuris per
mediū a predicato dispatum de
subiecto verificabile. In secda in
modis minoꝛ affirmatis ꝑ termi
nū a predicato dispatū de subiec-
to verificabilē. In alijs āt ꝑ me-
diū a subiecto dispatū de predica
to ꝓplete distributo vel singulari-
ter tēto verificabile. In tertia au-
tem ꝑ mediū a predicato dispatū
de subiecto vniuersaliter vel sin-
gulariter verificabile.

d
Inferius de
Disparate.
Superius ad
I
Θ
E
Dilis.
Sapida.
Sapellū. aspida
Ex. a. e. i. o.
Ex. a. e. i. o. in secūda figura.
Sipis.
Mino: ne g. in
Fapis
Fed hinc.
Nil sequit ille.
Pessimo.
Epasum.
pias.
pri.
figura.
e puer. pasis
I
Θ
E
Inferius ad
Disparate
Superius ad
S

Secundum capitulum ostendit silogismos potissime valetes ad veritatem ꝓpōnis intēte atq; ꝓne bonitatem ꝓbandā. ꝓ quoꝝ noticia ponit vna diuisio ⁊ vna cōclusio. ꝑ que ēt doccbunt silogismoꝝ ꝑtātes.

¶ Diuisio. Omis silogismus valz ad bonitatē ꝓne oñdendā vel alicuius ꝓpōnis veritatem. Si primū: ⁊ sic ē silogismus cōuersiuus q ex ꝓtrario vel ꝗdictorio ꝓclusionis cū altera premissaꝝ prioris silogismi infert ꝗritz vel ꝗdictoriū alterius ꝑmisse. veluti aristo. ꝓio ⁊ secō prioꝝ vsus ē. Si secundū: hoc ē duplr. vel ꝓcludit i ꝓio ꝑcessu ꝓclusionē ꝓbandā ex ꝑmissis veris aut ꝓbabilib⁹ vel apparēter veris: ⁊ sic ē silogism⁹ ostensiuus: q ex duab⁹ premissis i debito mō ⁊ debita figura dispositis oñdit aliquā ꝓclusionē veram nō ꝑsupposita aliq̄ hypothesi. Aut infert i ꝓio ꝑcessu vnā falsā: cuius falsitas ē veritatz ꝓclusiōis intente illatiua. ⁊ hoc duplr. vel silogizat formaliter: virtualiter: illatie: vel equiualēter ex ꝓtrarijs vel cōtradictorijs: aut ex vna falsa tātū cū vna māifeste vera. Si primū: ⁊ sic ē silogism⁹ ex oppositis q ex premissis virtualiter vl equiualēter aut formaliter ꝓtrarijs vel cōtradictorijs infert ꝓñs i quo synonimū negat de synonimo. quare dis talis ꝓclusio ē manifeste falsa: terminis dico supponētibus. vel ex ꝗdictoria vel ꝓtraria ꝓclusiōis ꝓbande cū vna manifeste vera ⁊ sic ē silogism⁹ ad ꝑossibile: q ꝑcedit ex opposito ꝗdictorio alicuius ꝓclusionis ꝓbande cū vna ꝑmissaꝝ manifeste vera ad inferenduz ꝓclusionē manifeste falsaz. ex cuius ꝓclusionis falsitate inferit falsitas vni⁹ premisse: ex cui⁹ falsitate inferit veritas ꝓclusiōis ꝓbande. Sz iste ꝑcessus ꝓbatiuus nō solū hz efficaciaz i silogismis de medio cōi: imo maximā habz per silogismuz expositoriū cuius medium est terminus singularis aut singulariter ⁊ vniuoce tētus: a cuius termini ꝓpositōe ex ipso partialiter ꝓstituta ad vnam de omni prioristicū: vel de nullo valeat cōsequētia. per ipsa nāq; tanq̄z per principia oīum silogismoꝝ regulatiua ꝓbamus bonas esse consequētias: quoniā accipiunt ꝑ istis duab⁹ maxis. Quicquid dicit ꝗ subiecto cōplete distributo dicit de quolibet ꝓtento sub illo: hoc ē de omnibus suis significatis cēntialiter aut ꝑsonaliter distictis: ⁊ generaliter de omni de quo ē verificabile. ⁊ de quocunq; dicitur predicatum cōplete distributum de eodem ē predicabile quodlibz sub eo contentuz.

¶ Sed queritur vtrum valeamus debite silogizare per silogismum expositorium in qualibet figura: dico q; sic. nam affirmatiue tenet virtute huius principij. Quēcūq; duo diuersi termini vniuntur cū aliquo termio singulari singulariter ⁊ vniuoce tento in aliqua ꝑpositione copulatiua affirmatiua a qua ad duas de omni valet cōsequētia: tales termini debēt vniri inter se in ꝓclusiōe. q̄ ꝓfirmat ꝑ istā regulaz ab aristo. datam in tertio capitulo quarti tractat⁹ primi de celo ⁊ mūdo. Quecūq; conuertunt cū vno tertio: conuertuntur inter se. ⁊ per istam. Quecūq; vni tertio sunt eadem: illa inter se sunt eadem. quod est verū si termini accipiant secōde intētionali.

Negatie aũt tenet virtute huius principij. Qũcũq; alter duoꝝ terminoꝝ vnĩ termĩo singulari ꝛc. vere ꝛ affirmatie ꝛ alter negatiue tales termini debẽt vniri negatie iter se. obseruatis tũ ꝓprietatib⁹ logicalib⁹. probat. q̃ non ẽ dabilis instãtia. q̃ ꝓbat ẽt per diffinitionẽ silogismi ab aristo. dataz in prio prioꝝ. d. Silogismus est oio i qua quibusdã positis aliud qdẽ ab his q̃ posita sũt de necessitate accidit: ex eo q̃ hec sunt. q̃ etiã probat per silogismũ cõuersiuũ.

¶ Conclusio. Et si qlibz silogism⁹ possit plẽs ꝓcludere ꝓclusiones p subsũptõnez medij distributi vel minoris extremitatis aut p ꝓuersionem ꝛc. nõ tũ ꝓnt ex añte totali vero inferre ꝓns falsũ: lz econtra. nec ex necio nisi necessariũ ꝛ nõ impossibile: licz eõ. Hoc secõm capituluz patere põt ex secõo prioꝝ.

Ecũda ps subdiuidit i duas ꝑticulas. pria ẽ de istrumẽtis ꝓnaꝝ de simplici copula. ꝛ secda de copla modificata. Pria itez subdiuidit in tria capla. primum est de formalibus instris hui⁹ artis. Pro cui⁹ decisiõe notãdũ prio q̃ formale instrz huius artis secõe intentionalr captuz ẽ principiũ formalr reglatiuũ atq; ꝓbatiuũ ꝓnaꝝ formaliuz ab opponẽte fctaꝝ vl factibiliũ. Sz ly ꝓna formalis est bona ꝓna cum qua quelibz silis i forma formata vl formabilis si formet: necessario erit bona. dico notãter necessario q̃ ois bona ꝓna ẽ necia: ꝛ quelibz mala ipossibilis. Bona aũt ꝓna ẽ ꝓpõ hypothetica affirmatiua cuius copla principalis tenet illatie: sic se habẽs q̃ qualitercũq; significat per aũs eius significatiõe totali ꝛ ꝓportiõali: absq; hoc q̃ ita sit sicut per ꝓns significat significatione totali ꝛ ꝓportionali ipossibile ẽ eẽ. Vel sic. iste termin⁹ ꝓna spẽaliter atq; secõe intentionaliter captus ẽ oio hypothetica ꝓposita principaliter ꝛ materialiter vel ei⁹ mẽtalis: ex añte ꝛ eius ꝓnte necessario illato mediante nota illationis illatiue atq; affirmatie tenta.

¶ Notandũ secõo q̃ terminus prime intentõis seu pria intẽtio ẽ terminus naturaliter ꝓprie aliquid aliqua vel aliqualr significãs: nõ tũ signa ea ratione qua signa sũt vel signata. Sed terminus secõe intentiõis seu secda intentio ẽ terminus significãs in ratione signi mentalia signa vlriata: vel signati: signata. Terminus autem prie ipositõnis ẽ terminus ipositus ad aliqd aliqua vel aliqualiter significandũ nõ vt signa nec vt signata. Sed terminus secõe ipositiõis ẽ terminus significãs signa ea ratione qua signa sunt: aut signata: ad placitũ significãtia: vel significata.

¶ Notandũ tertio q̃ ad similitudinem forme alicuius ꝓsequentie quatuor reqrunt. Primuz est oiuz terminoꝝ principaliũ ac minus principaliũ vniuoce eque ample eque stricte eodẽq; mõ appellate tentoꝝ silis quãtitas. Secõm ẽ oium copulaꝝ principaliũ ac minus principaliũ: oiumq; determinationũ copulas determinãtium gr̃a ꝓpositionis vel diuisionis similis qualitas. Tertiũ ẽ oium copularum principalium ac minus principalium synonimitas. Quartum est oium cõplexorum vel sibi synonimorũ in ꝓpositione in vno situ cum certo modo significandi ꝛ certo ordine certisq; vicibus po

sitorũ similis situs. ¶ His visis scri
benda sunt. 10. principia ꝓsequen
tiarũ formalium regulatiua atq;
probatia: scu. 10. regule ꝑm quas
tenent formales ꝓñe.

¶ Prima regula. Omnis silogis
mus cathegoricus tenẽs virtute
alicuius termini in eo distributi:
aut virtute relatiui idẽtitatis: aut
virtute medij singularit tenti: cui
additur ly omne q̃d est: est forma
lis consequentia. Exemplum pri
mi. vt. a. debz euitare omne. b. sz
c. est. b. ergo. a. debet euitare. c.
Exemplũ secũdi. vt homo ẽ. a. et
sortes ẽ idem. a. ergo sortes ẽ ho
mo. Exemplũ tertij. vt omne q̃d ẽ
soꝛ. currit. ⁊ iste homo est omẽ q̃d
est soꝛ. ergo ⁊c̃.

¶ Secũda. Quilibz descensus et
quilibet ascensus ẽ formalis con
sequentia. Exemplũ primi. vt oĩs
hõ currit. ⁊ isti hoĩes sunt oẽs ho
mines. igitur iste hõ currit ⁊c̃. de
omnibus alijs. Exemplũ scdi. vt
iste homo currit ⁊ iste homo cur
rit ⁊c̃. ⁊ isti homines sunt oẽs ho
mines: ergo omnis homo currit.
Inductio tamẽ que fit per deter
minata singularia ẽ consequẽtia
materialis.

¶ Tertia. Omnis ꝓuersio simplex
⁊ per accidens debita ẽ formalis
ꝓña. Sicut ẽt ꝓuersio exclusiue af
firmatiue exponibilis gr̃a alieta
tis cuius predicatũ distribuit ad
vniuersalẽ de terminis trãsposi
tis ⁊ econtra ẽ formalis ꝓña. Exẽ
plum scdi. vt omnis hõ est risibi
lis: ergo tantũ risibile est hõ.

¶ Quarta. Omnis ꝓña cuius añs
est vna copulatiua affirmatiua co
pulatie capta: ⁊ ꝓñs est vna pars
principalis ⁊ materialis ei⁹ tanq̃z
pars talis copulatiue capta ẽ for
malis ꝓña.

¶ Quinta. Omis ꝓña cuius añs ẽ
vna copulatiua affirmatiua copu
latiue capta cuius prĩa ps princi
palis ⁊ materialis ẽ vna ꝓditõna
lis affirmatia: ⁊ scda ẽ propõ añce
dẽti eiusdẽ ꝓditiõalis synonima:
ꝓñs autem ẽ ꝓñti talis ꝓditõnalis
synonimũ est formalis ꝓña.

¶ Sexta. Oĩs ꝓña cuius añs ẽ co
pulatiua affirmatia. cui⁹ prĩa ps
principalis ẽ ꝓditõalis affirmatia:
⁊ scda ẽ ꝓñtis talis ꝓditõalis ꝗdi
ctoria: ⁊ ꝓñs ẽ ꝓtradictoriuz añtis
eiusdẽ ꝓditiõalis ẽ formalis ꝓña.

¶ Septia. Omis ꝓña cuius añs est
vna copulatia cui⁹ prĩa ps est vna
disiũctiua affirmatia: ⁊ scda ẽ al
terius ꝑtis principalis materialis
eiusdẽ disiũctie ꝗdictoria: et ꝓñs
alteri ꝑti synonimuz: est formalis
ꝓña. que solet allegari. a tota di
siũctiua affirmatia cuz ꝗdictorio
vni⁹ ꝑtis principalis ad synonimũ
alterius ẽ bona ꝓña.

¶ Octaua. Oĩs ꝓña cui⁹ añs ẽ vna
ps principalis ⁊ materialis alicui⁹
disiũctiue capta ĩ illo sensu ĩ quo
ẽ ps principalis ⁊ materialis: ⁊ ꝓñs
est ꝓpõ disiũctiua affirmatia ca
pta ⁊c̃. cuius ẽ ps: ẽ formalis ꝓña.
que solet allegari. a parte principa
li disiunctiue ⁊c̃.

¶ Nona. Oĩs ꝓña cuius añs ẽ for
maliꝛ ĩpossibile scde intẽtiõaliꝛ ca
ptũ ẽ bõa ⁊ formalis ꝓña. Nã q̃lib
z copulatiua affirmatia ⁊ rõalis
atq; cãlis ꝓposita ex ꝑtibus prin
cipalib⁹ sibi ꝗdicẽtibus ẽ cuiusli
bet ꝓpõnis formaliꝛ illatia. vt pa
tuit in scdo tractatu. Vñ ꝓpõ for
maliter ĩpossibilis ẽ ꝓpõ sic se ha
bens q̃ quelibet alia secũ silis for
me formata vel formabilis si for
metur erit ĩpossibilis.

¶ Decima. Arguendo a tota co
pulatiua negatiua ad disiũctiuaz

affirmatiuã de partibus ꝓtradi-
cẽtibus partibus eiusdez copula-
tiue ẽ formalis consequẽtia.
¶ Undecima. A disiunctiua affir-
matiua ad copulatiuã negatiuam
ꝓpositã ex ptibus ꝓtradicentibus
partibus illius disinnctiue est for-
malis consequentia.
¶ Duodecima. Arguẽdo ab oppo
sito ꝑdictorio ptis principalis co-
pulatiue affirmatiue ad oppositũ
ꝑdictoriũ talis copulatie ẽ forma-
lis consequentia.
¶ Decimatertia. Arguẽdo a tota
disiũctiua negatiua ad ꝑdictoriũ
vnius suaꝫ partiũ ẽ formal̃ ꝓña.
vide in figura scõi. tractatus.
¶ Deciaquarta. Arguẽdo ab vna
copulatia affirmatiua vel a sua ꝑ-
dictoria ꝓposita tanq̃z ex ptibus
eius principalib⁹ ex añcedente et
opposito ꝑdictorio ꝓñtis alicuius
vere ꝓditõalis affirmatie ad talez
ꝓditionalẽ ẽ formalis ꝓña. vt soꝛ.
currit ⁊ soꝛ. nõ mouet. sequit̃ er-
go si soꝛ. currit soꝛ. mouet. tuz qꝛ
ad añs sequebat̃ vna copulatiua
formaliꝛ ipossibilis: ad quam põt
formaliꝛ quelibet ꝓclusio sequi. tũ
qꝛ si aliqua copulatia affirmatiua
sit cõposita ex ptibus formaliꝛ vel
virtualiꝛ ꝑdicentibus: tũc ꝓtradi-
ctoriũ vnius ptis erit necio alte-
rius ptis principalis illatiuũ: quod
sufficit ad ꝓditõnalis veritatẽ ⁊ p
ꝓñs ad eius necessitatẽ. Et ꝓbat̃
q̃ sequat̃ ẽt ad ꝑdictoriũ añceden
tis scz ad copulatiuã negatiuam
vel disiunctiuã affirmatiuã ꝓpo-
sitã ex ptibus ꝑdicẽtibus ptibus
añcedẽtis. nã bene sequit̃: soꝛ. nõ
currit vel soꝛ. mouet. ergo si soꝛ.
currit soꝛ. mouet. cũ ꝑdictorium
prie ptis sit scõe ptis necio illati-
uuz. nã ꝑdictoriũ ptis affirmatie
talis disiũctiue ẽ ptis negatiue il-
latiuũ. ergo ꝑdictoriũ negatiue ẽ
illatiũu affirmatiue. vel sic. ꝓtra-
dictoriuz prie ptis illius disiũctie
ẽ illatiuũ secũde: sicut ꝑdictoriuz
scõe est illatiuuz ꝑdictorij prime.
Sed ꝑ obijcit̃. si aliqua cõclusio
sequat̃ ad duo ꝑdictoria: ergo ad
ꝑdictoriũ ꝓñtis nõ poterit seq cõ-
tradictoriũ alteri⁹ añcedẽtiũ: qꝫ
est ꝑ nonã regulã ꝓñaꝫ generali-
um. ꝓbat̃ assũptũ. tũ qꝛ idem eẽt
añs ad ꝓñs ad cui⁹ ꝑdictoriuz eẽt
ꝓñs qꝫ ẽ ipossibile: qꝛ ꝓñs primuz
sequerẽt̃ ad suũ ꝑdictoriũ. vt pz
p sextã regulã ꝓñaꝫ generaliũ. ⁊
p ꝓñs ad eandẽ ꝓpõez possibilẽ
imo necessariã sequerẽt̃ duo ꝑdi-
ctoria scz synonimũ añtis ⁊ ipsuz
ꝓñs: qꝫ est ꝑ aristo. i scõo prioꝛ.
tũ qꝛ añs esset incõpossibile ꝓñti ⁊
p ꝓñs sibiũpsi vt ꝓbat̃ per qntam
regulã ꝓñaꝫ generaliũ. solue.
¶ Decimaquinta. Arguẽdo a ꝓdi-
tionali affirmatiua vera ad disiũ-
ctiuã affirmatiuã ꝓstitutã ex ꝓñte
talis ꝓditiõalis ⁊ ꝓtradictorio an-
tecedentis eiusdẽ est bona ꝓña. vt
bene sequit̃. si soꝛ. currit soꝛ. mo-
uet̃. ergo soꝛ. nõ currit vel sortes
mouetur.
¶ Decimasexta. A ꝓpõne causali
vel rõnali affirmatia ad vnaz co-
pulatiuã affirmatiuã ꝓpositaz ex
añte ⁊ ꝓñte rõnalis vel ex ãbabus
pribus materialib⁹ ⁊ principalibus
illius causalis est bona ꝓña. vt bũ
sequit̃. hõ currit: ergo aĩmal cur-
rit: igr̃ hõ currit ⁊ aĩal currit. Si-
milꝛ qꝛ sol lucet dies ẽ. ergo sol lu
cet aliqua de cã ⁊ illa de cã dies
ẽ. ⁊ q̃ ꝓñe sint bone pz qꝛ ad veri-
tatẽ rõalis ⁊ cãlis requirit̃ amba-
rũ partiũ veritas.
¶ Deciaseptima. A ꝓpõne rõnali
affirmatia ad ꝓditiõalez affirma-
tiuã ex eisdẽ ptibus materialibus

& principalibus ꝓstitutaz ē formalis ꝓña. sed non econtra.

¶ Decimaoctaua. A qualibz ꝓpositione exponibili affirmatiua ad quālibet eius exponentē totalem atqz ptialē diuisim ac ꝓiunctim ē formalis ꝓña. Qz quelibz exponibilis affirmatia ē vel sua mētalis cui subordinat̄ copulatia affirmatiua. tū qz ab ipsa exposita ad eiꝰ totalē exponētē est formalis ꝓña: a qua exponēte cuz sit copulatiua affirmatiua ad quālibet eiꝰ partē principalē & materialē ē formalis ꝓña. ergo de prio ad vltimū p illā regulā. Quicquid formaliʳ ātecedit ad añs añcedit formaliʳ ad ꝓse quēs. aut qcqd formaliʳ seqt̄ &c.

¶ Decimanona. A qualibet exponibili negatiua cū ꝓtradictorio alterius exponentiuz sibi copulatie addito: ad aliā partē principalem materialez & totalez ipsaz exponentiū ē formalis ꝓña.

¶ Uigesima. A qualibet ptiali exponēte ad suā expositam negatiuā ē formalis ꝓña. cū qlibet talis vel eius mētalis sit vna disiunctiua affirmatiua ex ipsis ptibus cōposita. Nulla eiz mētalis solū naturaliter significatiua ē exponibilis: sicut nec totalis exponens vocalis vel scripta. Nec sūt formaliʳ ī mēte ista synchategorемata tantū preter inq̄tum &c. Iz equales. nā loco dictionū exclusiuaz reduplicatiuaz &c. ad placitū aliqualiter significatiuaz nō negataruz ponit̄ ly & copulatiue tentū. negataz aūt ly vel disiūctie sumptuz. ꝓbatur assumptū. qz quilibz terminus mentalis naturaliter proprie significatiuus ē naturalis similitudo rei apprehense a potentia intellectiua. ideo in mētali vltimata nullus ponit̄ terminꝰ nec cathegorematicus nec syncathegorematicus: neqz partim cathegorematicus & partiz syncathegorematicꝰ rōne cuius veniat exponenda. Et ꝓpter consimilē causā nullus ē dicendus terminus mētalis vltimatus equiuocus. Quomodo autē expombilia significēt sua significata totalia & ꝓportionalia hypothetice: & quales pñt ꝓ ipsas fieri formales ꝓñe: dabo dictōnes docētes eaz exponētia totalia atqz ptialia. ¶ Pro reduplicatis. Sipicabi. Sorineco. Rene pode. Trādenirpa. ¶ Pro exclusiuis. Sipec. Sponac. ¶ Pro exceptis. Lasapes. Lenapa. ¶ Pro differt. Scipio. ¶ Pro ifinito. O. ¶ Pro incipit et desinit. Magistrans icepit: sicut desinere instabit. ¶ Pro ꝓparatiuo & superlatiuo. Agatur gigantius &c.

Secundū caplm. 20. materialia ꝓtinet instrumēta. Pro quo notādū q materiale instrm in ꝓposito sēdē intētiōaliter captū ē principiū regulatiuū ꝓsequētiaz materialium atqz ꝓbatiuū. Consequētia autem materialis est bona consequentia cum qua nō quelibet similis forme formabilis eēt formata necessario bona.

¶ Primum instrumentuz logicale seu pria regula. A qualibz subalternante cathegorica ac hypothetica ad suam subalternatam ē bona consequentia.

¶ Secundum. A superiori ꝓplete distributo siue affirmatie siue negatiue (posita constantia sui inferioris) ad quodlibet suuz inferius est bona consequentia.

¶ Tertium. Ab inferiori seu a pte subiectiua affirmatiue & negatiue ad suū superius sine distributio/

ne superioris ē bona ꝓña.
¶ Quartum. A parte in modo affirmatiue vel negatiue cum ꝓstantia partis in modo ē bona ꝓsequētia: ⁊ econtra cuz cōpleta totius ī modo distributione.
¶ Quintum. A conuertibili ad cōuertibile et synonimo ad synonimuz ē bona ꝓña.
¶ Sextū. A diffinitōe: descriptiōe ⁊c. ad diffinituz ⁊c. affirmatiue ⁊ negatiue: ⁊ econtra ē bona ꝓña.
¶ Septimum. Ab affirmatiua de totali predicato infinito ad negatiuam subiecto manente simili et copula synonima et totali pdicato finito sibi opposito ē bona consequentia. vt patz in primo ca. ij. pyar. ⁊ ī sexto tractatu primi priorum. immo meo iudicio formalis est censenda: cum non sit dabilis aliqua consequētia similis in forma que formata nō sit necessario bōa. Nec dabitur similis ī forma nisi de termino infinito. tū propt actum syncathegorematicū negationis ifinitātis. tuz ēt ꝓpter modum significandi termini infiniti ⁊c. paucas tamen vel nullas noui alias cathegoricas esse alicui? cōsequentis formaliter illatiuas. Et similiter ab affirmatiua de predicato finito ad negatiuam de predicato infinito est dicēdū.
¶ Octauum. A negatiua de predicato finito ad affirmatiuā de predicato contradictorio simili subiecto manente ꝑ aliquo supponēte: ⁊ subiecto ⁊ predicato ātecedētis nō supponentibus confuse tātum et eiusdem numeri existentibus est bona consequētia. Notāter dico ꝑ aliquo supponente: qz aliter argueret a ꝓpositione habente plures causas sue veritatis ad habentem pauciores. Que regule probant? per illud principiū. de quolibet est verificabile alterū contradictoriozuz ⁊ de nullo ambo simul. qd confirmatur per aristotelem in post predicamētis. d. q necesse ē alterum contradictoriozum de quolibet verificari ⁊ alterum de quolibet negari.
¶ Nonum. A qualibet ꝓpositiōe cathegorica ad aliā similis qualitatis ⁊ quantitatis constitutā principaliter ex terminis ꝑtibus suis principalibus contradicentibus ē bona ꝓsequētia: dūmodo vniuersalis negatiua non sit de termino transcendēti: nec particularis negatiua ex termino ꝑ nullo supponēte constituta. Aliter solet dici. Arguēdo a pluribus terminis in antecedente ad plures terminos ī cōsequente eis cōtradictorie oppositos ceteris paribus ē bona cōsequentia. Et hec ꝓsequentia est ꝓuersionis per contrapositionem ꝓbatiua ⁊ econtra.
¶ Decimum. Arguendo a ꝓpositione de est tertio adiacēte ad ꝓpositionem de est secūdo adiacente affirmatiue ē bona ꝓsequentia: dūmodo nō arguat? ab amplo ad non amplum sine distributōe ampli: aut a nō amplo ad amplū cuz distributione ampli ⁊c.
¶ Undecimum. Arguēdo a ꝓpositione de est secōdo adiacēte ad ꝓpositionem de est tertio adiacente negatiue ⁊ cuz distributōe predicati ē bona ꝓsequentia: ꝓprietatibus logicalibus obseruatis.
¶ Duodecimum. Arguēdo affirmatiue a ꝓpōne cui? copula principalis ē hoc verbū est: ad ꝓpositionē cuius copula ē hoc verbum pōt. vel copula est modificata isto nō possibile affirmatiue sine distributōe: ceteris ꝑibus ē bōa ꝓña.

¶ Tertiũdecimum. Arguendo a ꝓpositõe cuius copula ẽ hoc verbum pōt: siue ly est modificatum isto modo possibile ad ꝓpositiõez cuius copula ẽ ly est nõ modificatum negatiue ⁊ cuz distributione valet ꝯsequentia.

¶ Decimũquartum. Arguẽdo ab amplo ad nõ ampluz negatiue cũ distributione ampli ẽ bona consequentia ⁊ econtra: negatiõe tamẽ postposita ⁊ posita constantia minus ampli.

¶ Decimũquintum. Arguendo a minus amplo ad magis amplum sine magis ampli distributiõe est bona ꝯsequentia. non aũt cum distributiõe magis ampli vel ãplia/ti: qz non sequit. qlibet currens ẽ homo ergo qlibet currẽs pōt esse homo. cuz antecedẽs sit possibile ⁊ ꝯsequẽs ipossibile: quia sequerẽt q; asinus posset eẽ hõ.

¶ Decimũsextum. Omnis consequẽtia qua arguit ab affirmatiõe vnius contrarioz de aliquo subiecto ad negatõez alterius de eodem seruatis ꝓprietatibus logicalibus ẽ bona ꝯsequẽtia.

¶ Decimũseptimũ. Omnis consequẽtia qua arguit a negatõe vnius contrarioz ĩmediatoz de aliquo subiecto ad affirmatõem alterius posita ꝯstantia subiecti antecedentis: ⁊ dũmodo tale subiectũ sit susceptibile vnius illorũ contrarioz est bona ꝯsequẽtia: dũtamen ꝓria nõ cõuerniãt in vno tertio. sicꝯ pdigalitas et illiberalitas ĩ vicio. Scdo reqritur q; vtrobiqz sit similis modus contrarietatis. Ideo non sequit. Si aliquis ẽ illiberalis ipse ẽ deficiens: ergo si aliquis ẽ liberalis ipse ẽ abũdãs. qz inter illiberalem ⁊ liberalez est cõtrarietas extremi ad mediũ.

¶ Decimũoctauum. Omnis ꝯña qua arguit a terminis ꝯcretis formas formaliꝯ ꝯtrarias ꝯnotantibꝰ ad alios terminos eis ꝯtrarie oppositos ẽ bona ꝯña. vt patet scdo thopicoruz. ⁊ iste consequẽtie tenẽt virtute huius regule thopicalis. Si oppositũ in opposito ⁊ ꝓpozituz in ꝓposito. que regula cõtinet in se duas maxias. ¶ Prima ẽ ꝓpositis subiecto et predicato: si oppositũ subiecti affirmet vere ꝯ opposito predicati: ergo ꝓpositũ predicati affirmat vere de ꝓposito subiecti. Secũda positis ãtecedente ⁊ ꝯsequente si ad oppositu ꝯsequẽtis sequat oppositũ antecedẽtis ad ꝓpositum añs sequit ꝓpozituz ꝯñs.

¶ Decimũnonũ. Omnis ꝯña qua arguit ab affirmatõne vnius dispatoz de aliquo subiecto ad negationẽ alterius de eodem subiecto ẽ bona ꝯña. loquendo tamen de terminis disparatis nõ potentibus nec de eodez nec simul nec successiue de se inuicem verificari ꝯm se vel sibi synonima idẽ eodẽ mõ ⁊ adequate significãtia sine noua ipositõe: mediãte copula de presenti circũscripta ampliatione. Maz licet sicut dicit in secũdo tractatu primi posteriorum: coordinatiões predicamentorum sint ipermixte: hoc ẽ diuersorum predicamentoz diuersa sint dicibilia diuersas rõnes hãtia: ac tñ sic bene verificãt de se inuicẽ denominatiue. vt homo ẽ numerus binarius duaz medietatum eius ⁊c. Et ita termini ipertinẽtes qui nec sunt ꝯñtes nec sibi inuicez repugnantes: vt album ⁊ dulcedo. quare de huiusmodi dispatis nõ est intelligenda regula.

¶ Uigesimum. Consequentia qua

arguitur affirmatiue ⁊ etiaz negatiue a similitudine vnius proportionis ad aliam ea ratione qua similia sunt est bona cõsequentia. ⁊ hoc ratiõe habitudinis ipsarũ. Et confirmat̃ per hanc maximã: de ꝓportionabilibus proportiõabile est iudicium. Et eadem virtute valet consequentia qua arguit̃ per locum a transmutata proportione. nam fm euclidem si alique quantitates proportionabiles fuerint: permutate proportionabiles erunt. Et ē locus sũptus a tali habitudine: qualis est habitudo primi ad secunduz: talis ē habitudo tertij ad quartum. ex hoc inferendo q̃ talis est habitudo primi ad tertium qualis ē secundi ad quartum. Et iste locus potissime tenet in ꝓportionibus quantitatis mathemathicalibus. Exemplum de ꝓportione magnitudinuz. Sicut se habz semipedale ad pedale: ita se habet bipedale ad quadripedale. quia vtrobiqz est ꝓportio dupla. ergo transmutando ꝓportionem. Sicut se habz semdipedale ad bipedale: ita se habz pedale ad quadripedale. quia vtrobiqz ē ꝓportio subquadrupla. Exempluz de nũcroz proportõne. Sicut se habẽt. 4. ad. 8. sic se habet vnum ad duo: quia vtrobiqz est ꝓportio subdupla. ergo transmutando ⁊c.

Ertium capitulũ septez t ꝓclusionibus mathematicas docet ꝓportõnes cõsequentijs totiqz arti multum vtiles.

¶ Prima ꝓclusio. Proportio est duaz quantitatum eiusdez generis adinuicem habitudo. patz inductiue. Nam ꝓportio equalitatis est duoz equalium adinuicez habitudo. ⁊ ecõtra inequalitatis. ꝓbatur quia maioris inequalitatis est maioris ad minus habitudo. ⁊ econtra mioris inequlitatis.

¶ Secũda. Proportõnabilitas ē duaz proportionum certa habitudo. seu ꝓportionuz similitudo. vt euclidi placet in quinto geometrie. patet inductiue. Nam ꝓportionabilitas arismetica ē ꝓpatorũ adinuicez differentiaz equalitas seu similitudo. nam fm equalitatem excessus dicit̃ arismetica ꝓportiõalitas. vt. 6. ad. 4. ⁊ tria ad vnum ⁊c. q̃ in qualibet istarũ ꝓportionum duo est dria. Proportionalitas aũt geometrica est cõparatoz adinuicem equalitas siue ꝓportionuz similitudo. Equalitas nãqz ꝓportionis dicit̃ proportionabilitas geometrica eo q̃ maxime valz ad geometricas mẽsuras. geometre nãqz fm eandez mensuram ꝓportionẽ mensurãt. Et hac ꝓportione geometrica sũt proportõnabilia sex ad quatuor ⁊ 12. ad octo. nam sicut se habet primuz ad secundũ ⁊ tertiũ ad quartum quo ad ꝓportionez: cũ vtrobiqz sit ꝓportio sexquialtera. ē ergo ibi similitudo ꝓportionis: non ãt excessus. nã plus excedũt 12. 8. q̃z. 6. quatuor. Proportionabilitas vero armonica seu musica est similitudo ꝓportionum differentiaz ad ꝓportionem extremorũ. vt sicut se habẽt. 3. ad. 4. et. 4. ad 6. ita se habet differentia vnius ad differentiam alterius. q̃ vtrobiqz est ꝓportio dupla. nã extrema sunt. 3. ⁊. 6. que se habẽt in ꝓportõne dupla: ⁊ differentie sunt vnum ⁊ duo que similiter se hãt. vnde differentia siue excessus dicit̃ illud quo maior quantitas excedit minorẽ.

c

¶ Tertia. Cõmutata proportio est proportionũ illatiua: sic q̃ arguatur a primo ad tertium inferendo secundũ ⁊ quartuz. verbigratia. Qualis est ꝓportio. 12. ad. 9. talis est ꝓportio. 4. ad. 3. igitur qualis est ꝓportio. 12. ad. 4. talis ē. 9. ad 3. Et hac commutata ꝓportione non solũ vtitur aritrmethica sed geometria ⁊ musica. ĩmo contingit philosophiaz vti cum astrologia.

¶ Quarta ꝛclusio. ¶ Proportionalitas aritrmethica ꝛtinua ē equalitas differentiaꝝ p cõem terminum mediũ vel terminos medios coplata. Exẽplũ primi. vt sicut se hñt tria ad duo ita duo ad vnuz. Exempluz secũdi. sicut se habẽt. 4. ad tria: ita tria ad duo: ⁊ duo ad vnũ. Sed discõtinua ē equalitas dñiaꝝ p nullũ terminũ cõem mediũ vel nullos terminos medios cões copulata. vt sicut se hñt. 6. ad. 4. ita. 10. ad. 8. ⁊ tria ad vnuz. ¶ Proportionabilitas vero geometrica continua est equalitas ꝓportionum ꝛc̃. vt supra. Exemplũ primi. vt sicut se hñt. 4. ad duo. ita duo ad vnum. Exempluz secundi. sicut se habẽt. 8. ad. 4. sic. 4. ad duo: ⁊ duo ad vnũ. Sed discontinua ē equalitas ꝓportionuz per nullũ terminuz ꝛc̃. vt sicut se habẽt. 16. ad. 8. sic. 6. ad. 3. ⁊ duo ad vnum.

¶ Quinta conclusio. ¶ Proportionabilia ꝓportõe aritrmethica p mutatim sic se habent q̃ sicut se habet antecedens vnius ad antecedens alterius: ita ⁊ consequẽs vnius ad consequens alterius. et hoc quo ad excessum seu differẽtiam. vt sicut se habent. 6. ad. 3. ita. 4. ad vnũ. nam vtrobiqz ē excessus vt tria. Geometrica ãt sic se habẽt q̃ equalis ē ꝓportio antecedentis vnius ad añs alterius: qualis est ꝓportio ñtis vnius ad ñs alterius. vt sicut se habẽt. 8. ad duo ita. 4. ad vnũ. naz qualis est proportio primi ad secũdum talis est. 3. ad. 4. quia vtrobiqz quadrupla.

¶ Sexta cõclusio. ¶ Proportio diuidit̃ primia sui diuisione in proportione equalitatis ⁊ in ꝓportione inequalitatis. ¶ Primũ diuidit̃ ĩmediate in infinitas species: ⁊ secundũ in ꝓportionez maioris inequalitatis: ⁊ minoris inequalitatis. ¶ Proportiõis eniz maioris inequalitatis quinqz sunt spẽs. tres simplices scz. ꝓportio multiplex. ꝓportio superparticularis: ⁊ proportio suppartiens. ⁊ due cõposite scz multiplex supparticularis ⁊ multiplex suppartiens. ¶ Proportio multiplex ē quando maius cõtinet pluries min⁹ precise. ⁊ si cõtineat bis vocat̃ dupla sub qua ē consonantia dyapason. ⁊ si ter tripla. ⁊ sic in infinitum. Sed ꝓportio superparticularis ē quãdo maius continet minus semel et cum hoc aliquam partẽ minoris numeri aliquotam. ⁊ si ista pars aliquota sit medietas minoris numeri dicit̃ ꝓportio sexquialtera: sub qua est consonantia dyapente. ⁊ si est tertia ps dĩ sexquitertia: sub qua proportione est dyatesseron. et si 4. dicit̃ sexquiquarta ꝛc̃. in infinitũ. Ex his sequit̃ prio q̃ dyatesseron mior ē dyapẽte sicut vna tertia medietate: cum dyapente sit ĩ sexquisecũda ꝓportione: dyatesseron vero in sexquitertia que ta-

men simul sumpte dyapason cõ/
stituunt. Ꝑ ã si numerus sesqui/
alter ad aliuz sumat ⁊ tertia pars
eidez addatur exibit numerus ad
scdm duplus. vt si. 9. ad. 6. ⁊ ter/
tia pars eidẽ addat exibit nume/
rus. 12. ad. 6. duplus. Secũdo se/
quitur q̃ a dyapason ad dyapen
te est proportio sesquitertia. et a
dyapason ad dyatesseron sesqui/
altera. ⁊ a dyapente ad dyatesse/
ron sesquioctaua. ¶ Proportõ ve/
ro superpartiens est quando ma/
ius cõtinet minus semel ⁊ nõ plu/
ries: ⁊ cum hoc continet aliquam
partem nõ aliquotam minoris: cõ
positam ex partibus aliquotis mi
noris. vt quiqz ad tria. Et si pars
non aliquota cõtineat precise du/
as appellatur superbipartiens. ⁊
si tres supertripartiens. ⁊ si qua/
tuor superquadripartiẽs. sicut. 9.
ad. 5. ⁊ sic in infinituz. Si tamen
tales ptes aliquote sint tertie: ap/
pellabitur superbipartiens terti/
as. ⁊ si quarte supbipartiẽs quar/
tas. ⁊ si quinte ⁊ sint. 4. superqua
dripartiens quintas ⁊c. in infini/
tum. Est tamen notandum q̃ ps
aliquota est que aliquotiens sum/
pta reddit precise suũ totuz. Sed
pars nõ aliquota est que quotiẽs/
cunqz sumatur nunqz reddit su/
um totuz adequate: ideo ab vno
vsqz ad decem est vnus solus nu/
merus perfectus scilicet senari⁹.
nam omnes eius partes aliquote
simul sumpte reddunt totum nu/
meruz precise ⁊ adequate. ⁊ a de/
cez vsqz ad centũ vnicus ⁊c. sem/
per multiplicando per numerum
denarium.
¶ Septima conclusio. Si maius
continet minus pluries ⁊ cuz hoc
partem aliquotam numeri mino/
ris dicitur ꝓportio multiplex su/
perparticularis. Et si maius con
tineat minus bis ⁊ cum hoc par/
tem aliquotam numeri minoris q̃
ẽ medietas dicitur proportio du/
pla sesquialtera. ⁊ si ter cũ tertia
aliquota dicitur tripla sesquiter/
tia: vt decem ad tria. ⁊ si ter cum
quarta aliquota dicit tripla ses/
quiquarta. ⁊ sic in infinitum. Si
autem maius cõtineat minus plu
ries ⁊ cuz hoc aliquid vltra quod
non est pars aliquota minoris sed
aliquanta vocatur multiplex su/
perpartiens. sicut proportio octo
ad tria. Et si maius continet mi/
nus bis ⁊ cum hoc partem nõ ali/
quotam minoris continentem i se
duas aliquotas minoris vocatur
dupla superbipartiens sicut octo
ad tria. ⁊ quia ille partes aliquo/
te sunt tertie mĩoris numeri: ideo
dicitur dupla superbiptiens ter/
tias. ⁊ sic de alijs speciebus mul/
tiplicis superpartientis est ꝓpor/
tionabilr dicendum. Sed de his
proportionibus sic potest haberi
sufficientia. Omne maius compa
ratum ad minus habens ad ipsũ
proportionem vel continet minus
pluries ⁊ nihil vltra: vel semel et
aliquid vltra: vel pluries ⁊ aliqd
vltra. Si primuz: sic ẽ multiplex.
Si secundum: et hoc dupliciter.
nam id quod est vltra vel est pars
aliquota numeri minoris ⁊ sic est
proportio superparticularis. vel
est pars non aliquota continẽs ta
men partes aliquotas equales mi
noris: ⁊ sic est proportio superpar
tiens. Si tertiũ vel illd q̃ ꝓtinet
vltra ẽ ps aliquota mĩoris: ⁊ sic ẽ
ꝓportio multiplex supparticularis

Vel est pars nõ aliquota minoris se habens modo predicto. ⁊ sic est proportõ multiplex superpartiẽs. Est tamen notandum q̃ ad habẽdum species ꝓportionis minoris inequalitatis addendum ẽ ly sub. speciebus maioris iequalitatis dicendo submultiplex: subsuperparticularis: subdupla ⁊c.

q Vartum capitulum continet. io. regulas generales materialibus formalibusq̃ deseruiẽtes.

¶ Prima regula. Cuiuslibꝫ bone consequentie oppositũ contradictorium ꝓsequentis est incõpossibile antecedenti in veritate. quia ipsum cũ antecedẽte natum ẽ constituere vnam copulatiuam affirmatiuaꝫ incõpossibilem.

¶ Secunda. Ex cuiuslibet formalis consequentie opposito cõtradictorio consequẽtis natum ẽ formaliter sequi oppositũ contradictorium antecedentis.

¶ Tertia. Ex cuiuslibet materialis ꝓsequentie contradictorio consequentis natum ẽ sequi materialiter contradictorium sui antecedentis.

¶ Quarta. Ex cuiuslibet bone cõsequentie contradictorio conclusionis alicuius silogismi cũ altera premissaꝫ põt formaliter contradictorium alterius p̃misse seq.

¶ Quinta. Omnis ꝓpositio incõpossibilis consequẽti alicuius bone cõsequentie est etiam incõpossibilis antecedenti eiusdem consequentie in veritate. qꝛ sicut ipsuꝫ repugnans cum ꝓsequente natuꝫ est constituere vnam copulatiuaꝫ incõpossibilem affirmatiuam. ita etiam cũ antecedente. verũtamẽ aliquid ẽ formaliter incõpossibile antecedenti alicuius bone consequentie q̃ẽ est ꝓpossibile ꝓsequẽti eiusdem. quare nõ quicquid repugnat antecedenti repugnat consequenti: ⁊ per ꝓsequẽs non cuiuslibet bone cõsequẽtie antecedentis ꝓtradictoriũ est ꝓtradictorij cõsequentis eiusdẽ ꝓsequẽtie mediati vel imediati illatiuũ.

¶ Sexta. Si contingat antecedẽs esse dubitandũ ab aliquo: p̃ñs nõ erit ab eodem ꝓpter hoc negandu. nec etiaꝫ sequit dubitandũ. quia ex dubitato põt sequi nõ dubitatum imo certissimũ: qꝛ ex antecedente cõtingenti potest sequi necessariũ. nõ tamen ecõtra. quia si ꝓsequens fuerit dubiuꝫ antecedens erit dubitandũ vel scituꝫ eẽ falsuꝫ. Si tamẽ antecedẽs sit concedendũ. ⁊ ꝓsequens: q̃ si fuerit negandum antecedẽs nõ erit dubitandũ. sed negandũ.

¶ Septima. Omnis ꝓpositio que nata ẽ sequi ad p̃ñs bone ꝓsequẽtie nata ẽ sequi ad q̃libet eiꝰ antecedẽs. qꝛ ad veritatẽ anteceden tis requirit cuiuslibet p̃ñtis eius tam mediati q̃ꝫ imediati veritas.

¶ Octaua. Omnis ꝓpositio nata inferre añs alicuius bone ꝓsequẽtie nata ẽ etiaꝫ inferre p̃ñs eiusdẽ ꝓñe. qꝛ ex vero nõ põt formaliter sequi falsuꝫ. sc̃ũ prioꝫ.

¶ Nona. Quelibet ꝓpositio nata sequi ad ꝯdictoriuꝫ añtis nata est sequi ad ꝓtradictoriũ p̃ñtis. sꝫ nõ ecõtra. qꝛ contradictoriũ ꝓsequẽtis antecedit ꝓtradictoriũ antecedentis. Ex quo sequit q̃ quelibet ꝓpositio illatiua ꝓtradictorij ꝓsequentis. est etiã illatiua contradictorij sui antecedẽtis. qua de causa si opponẽs velit inferre aut ꝓbare ꝓtradictorium positionis respondentis debꝫ dyalctice disputando ꝓm cautelas opponẽtis su-

pra datas cogere respondentē ad concedendum ꝓñs ꝓpinquuz vel remotum oppositi cōclusionis ad positionez rñdentis ꝓsecutie (quo concesso) necessario erit ꝓcedēdū contradictoriū sue positionis. aut negare aliquam ꝓpositionez contradictorio sue positōis repugnātem (qua negata) debz opponens inferri eiusdem negati oppositum tanq̄z ꝓcessum. ex quo sequitur ī solubiliter intentuz.

¶ Decima. Omis ꝓña qua arguitur de primo antecedente ad vltimum ꝓñs per bonas ꝓsequentias intermedias ī eodē sensu captas: in quo prima ē accepta: ē bona cōsequētia. que solet allegari. omis ꝓña de pꝛio ad vltimū ē bona.

¶ Secunda particula est de logicalibus ꝗ istrumentis in quibus ponitur aliquis istorum modorū: contingens possibile īpossibile ⁊ necesse. Que diuidit in duo capitula. ¶ Primū erit de ꝓtingēti specialiter capto. ¶ Pro cuius itellectu sex scribētur regule cuz duabus questionibus ⁊ vna figura.

¶ ¶ Prima regula. Ad omnē ꝓpositionez de ꝓtingenti ad vtrūlibz de modo nō negato sequitur vna ꝓpositio affirmatia de possibili: ⁊ vna de possibili negatiua ex ꝓtedicti. omibus tamē alijs terminis similiter manētibus. probatur regula q: equiualet vni ꝓpositioni copulatiue affirmatiue ex vtriq̄z de possibili cōposite. quare ex ꝓpositione de contingenti spāliter capto non negato ad vtrāq̄z seorsum ⁊ diuisim ē bona et formalis ꝓsequētia. Assumptuz probat per aristo. primo pꝛioꝛ dicentē. q̄ cōtingēs ad vtrūlibet ē quo nō existēte necessario: posito tamē in eē nullū sequit impossibile. ergo nec ē necessarium nec īpossibile. ergo potest esse ⁊ potest non eē. ideo dicitur ad vtrūlibet.

¶ Secūda. ¶ Propositio modalis de ꝓtingenti negato debet exponi per vnā disiunctiuaz ꝓpositaz ex partibus ꝓtradicētibus partibus copulatiue exponentis affirmatiue sibi ꝓtradictorie. vt sortez non ꝓtingit esse albū: ergo sortez īpossibile ē esse album: vel sor. necesse est esse album.

¶ Tertia. Omnis ꝓpositio de cōtingenti nō negato repugnat alicui ꝓpositiōi d̄ necessario ⁊ alicui de impossibili. q: sua mētalis cui subordinat est vna copulatiua cuius prima pars est affirmatiua de possibili: igit repugnās de īpossibili. ⁊ altera ē de possibili ſz negato dicto: igit repugnat ꝓpositiōi de necessario. ¶ Negatiua autē de ꝓtingenti sequit formaliꝗ ad vtrāq̄z diuisim ⁊ copulatim: q: ē cum ipsis disiunctiue copulatis cōuertibilis. vt pz in sequēti figura.

¶ Quarta. Omnis ꝓpositio de cōtingenti ꝓuertit ī oppositā qualitatez: manēte simili quātitate atq̄z simili ordine terminoꝛ. vt pz ī quarto tractatu primi pꝛioꝛ. vbi aristo. idē pbat. d. q̄d ꝓtingēs est esse: non necessariū est. exquo cōtingens ⁊ necessariū disparate se habēt. ⁊ q̄d non ē necesse eē: illud possibile ē nō esse. vt pz per equipollentiā. ⁊ q̄d possibile ē non eē: ꝓtingens ē non esse. ergo d̄ primo ad vltimū sequit ꝓtingens ē esse. ergo ꝓtingens ē nō eē. hec ille.

¶ Quinta. ¶ Nulla ꝓpositio de cōtingenti ꝓuertitur in aliam de cōtingenti in terminis. ¶ Non eiz sequit deum ꝓtingit esse creantem

ergo creantem ꝓtingit eē deum. nec etiā nullum creans ꝓtingit eē deum. ergo nullum deū cōtingit esse creantez. Sed omnis ꝓpositio de ꝓtingenti ꝓuertit in aliā de possibili et ipossibili atqz necessario. pz de ꝓtingenti affirmato qz conuertit in vnam copulatiuā affirmatiuam cōpositaz ex duabus de ipossibili non negato: opposite tamē qualitatis ex pte dicti: ⁊ ita in quālibet de necessario ⁊ ipossibili sibi equiualentem. Et ꝓsimiliter dico de contingenti negato. nam conuertit in vnam disiūctiuam affirmatiuam de ipossibili ⁊ necessario in qua nulla ponit negatio: ⁊ in quālibet ipsis equiualētem. nam de equiualentibus idez ē iudicium. Et per ꝓsequens omnis propositio de contingenti ad vtrūlibet affirmato siue a pte dicti ponat negatio expressa siue nō equiualet istis duabus dictionibus. abimus: dentuli: copulatiue sumptis. Sed de contingenti negato siue expressa negatio ponat ad dictuz siue non: equiualet his dictionibus. yace: ⁊ purea: disiunctiue sumptis.

¶ Sexta. Omnes ꝓpositiōes vere de contingenti spēaliter capto siue sint de ꝓtingēti affirmato siue negato sunt simpliciter necessarie. imo si ab eterno fuissent ab aliqua intelligētia ꝓlate: fuissent vere. imo toto etno necessarie: q̄z diu fuisset dico. ¶ Nec deus sua infinita virtute possz illas facere falsas aut contingētes. quia faceret alteram exponentium ꝓtingentē. ⁊ per consequēs aliquid posse cē: esset contingens. ⁊ similiter posse non esse: vel aliquid ꝓtingēter eē: esset contingens: vel contingēter non esse. qd est falsuz ⁊ ipossibile. tum quia quālibet creaturaz posse esse est necesse. qd esse possibile quodlibet causatuz vel causabile habuit ab eterno a diuino intellectu. ⁊ ꝓbabiliter dico q necessario habuit tale eē ab eterno. sicut suum esse cognitū seu suaz ydeaz seu suū esse itelligibile habuit ab etno silr ab itellectu infinito eque necessariū: ⁊ habz habebitqz imperpetuū eque necessario esse cognitū atqz possibile. tuz quia deus faceret se non omnipotentez ⁊ virtutis finite atqz contingentis. ⁊ per consequens faceret se deum non esse. igitur. Et qz omnes propositiones de cōtingenti vere sūt necessarie. ideo omnes earz oppositе contradictorie vel ꝓtrarie sūt eque impossibiles: sicut ille necessarie. qz si copulatiua affirmatiua exponens de ly contingens ē necessaria: necesse ē quālibet eiꝰ partem principalem esse necessariaz. igitur necesse est quodlibet ꝓtradictoriuz vtriusqz partis esse impossibile. quia alias duo contradictoria possent simul esse vera. ⁊ si quelibet pars est ipossibilis er disiunctiua affirmatiua ex eis cōposita erit impossibilis. ergo ⁊ ꝓpositio de contingenti negato cuius est totalis exponēs. igitur ⁊c.

¶ Circa predicta queritur primo quomodo differunt ꝓpositiones de contingenti affirmato in quarum vna nulla ponit expressa negatio: in alia vero vna ponitur ad dictum expressa? Dico q nō differūt in inferendo: sed equiualent ⁊c. prima tamen exponēs partialis propositionis de contingenti in qua nulla ponit negatio expressa debz esse affirmatiua ⁊ secūda negatiua ex pte dicti. Sz ō negatiua tātū ex pte dicti. ecōuerso.

¶Queritur secūdo an propositiones de contingenti specialiter capto possint poni i esse? Dicitur q̃ poni in esse dupliciter potest accipi in proposito. vno modo prout ly poni in esse logicaliter captum significat poni verum esse. ⁊ sic ñ potest quelibet. vt de ista. Omnē ppositionem particularem eē est cōtingens. q̃ alias sequerēt duas contradictorias esse simul veras scilicz. omnis ppositio particularis est: ⁊ aliqua ppositio non particularis ē. Secūdo modo potest accipi vt ly poni i esse secūde intēionaliter captū significat ita eē: fuisse: fore: vel posse eē siue cōtingēter esse. ⁊ sic tantū vere possunt poni in esse. Et isti modi sunt nobis necessarij ad multas obiectiones tacitas soluendas.

A .b. contingit esse c.
A .b. non contingit. esse. c.
A .b. pōt esse ⁊ pōt non esse. c.
U .b. non ꝓtingit esse. c.
A. b. ñ necesse ē ñ eē l'ipo. ē eē. c.
U . b. non pōt eē ⁊ pōt nō esse. c.

U .b. contingit esse. c.
U .b. contingit non esse. c.
A. b. necesse ē vel īpos. est esse. c
A .b. non contingit esse. c.
A .b. nō pōt ⁊ potest non eē. c.
U .b. nō necesse vel īpos. ē e ē. c

J .b. contingit esse. c.
J .b, contingit non esse. c.
J .b. pōt eē ⁊ potest non eē. c.
IA .a. b. non contingit esse. c.
J .b. non necesse vel īpo. est eē. c.
IA .a. b. nō pōt eē ⁊ pōt nō eē. c.

J .b. non contingit esse. c.
J .b. non contingit non esse. c.
J .b. necesse vel īpos. est esse. c.
IA .v. b. non contingit esse. c.
J .b. non pōt ⁊ potest non esse. c.
IA .v. b. necesse vel īpo. ē esse .c.

Secundum capitulum est de modalibus instrumentis. pro cuius decisione inscribet vna conclusio cum figura vna.

¶ Conclusio. Sicut de quocunq; dicto affirmat ly possibile generaliter syncathegorematice ac prime intentionaliter captum d̄ quo negat ly ipossibile. ⁊ de eius contradictorio ly necesse similiter accepta. Ita de quocūq; dicto negatur ly possibile de eodem affirmat ly impossibile: ⁊ d̄ eius dicti contradictorio affirmat ly necesse. qd̄ probat qꝛ possibile ⁊ impossibile vt ꝓtradictoria se habēt. et possibile: et necesse vt subalterna vel subalternata. quare per prepositionem aut post positionem negationis negantis fiunt equipollentia aut opposita. quoꝛ equipollētie atq; oppositiones sunt in figura sequenti sufficiēter expresse.

Consequētie modaliū materiales.

Ostes aff. ac neg. equalēces.

A. b. necesse ē eē. c.
A. b. ipos. est nō eē. c.
A. b. nō pos. ē nō eē. c.
A. b. nō necesse ē eē. c.
A. b. ñ iposs. ē nō eē. c.
A. b. pos. ē non esse. c.
M. i. b. ñ necesse ē eē. c.
M. i. b. ñ ipos. ē nō eē. c.
M. i. b. pos. ē nō eē. c.

Quadrāgula sbalter.

A. b. pos. ē esse. c.
A. b. nō necesse ē ñ eē. c.
A. b. nō ipos. ē esse. c.
A. b. nō pos. est esse c.
A. b. necesse ē non eē. c.
A. b. iposs. est esse. c.
M. i. b. nō pos. est eē. c.
M. i. b. necesse ē non eē. c.
M. i. b. iposs. est esse. c.

Quadrā. disparata.

J. b. necesse est esse. c.
J. b. ipos. ē nō esse. c.
J. b. nō pos. ē nō eē. c.
M. a. b. nō necesse ē eē. c.
M. a. b. ñ ipos. ē nō eē. c.
M. a. b. pos. ē nō eē. c.
M. v. b. necesse ē esse. c.
M. v. b. iposs. ē nō eē. c.
M. v. b. nō poss. ē ñ esse. c.

Quadrā. subcōtraria.

J. b. pos. ē esse. c.
J. b. ñ necesse ē ñ eē. c.
J. b. nō ipos. est eē. c.
M. a. b. nō pos. ē eē. c.
M. a. b. necesse ē nō eē. c.
M. a. b. iposs. ē esse. c.
M. v. b. poss. est eē. c.
M. v. b. nō necesse ē ñ eē. c.
M. v. b. nō iposs. ē eē. c.

Particu. af. ac neg. equalēt.

Quadrāgulis ꝓter equa.

A. b. iposs. est esse. c.
A. b. necesse ē nō eē. c.
A. b. nō pos. ē esse. c.
A. b. nō ipos. ē esse. c.
A. b. nō necesse ē ñ eē. c
A. b. poss. ē esse. c.
M. i. b. non ipos. ē eē. c.
M. i. b. ñ necesse ē ñ esse. c.
M. i. b. poss. est esse. c.

Propo. subalt.

A. b. poss. ē non eē. c.
A. b. nō necesse ē esse. c.
A. b. nō ipos. ē nō eē. c.
A. b. non pos. ē nō eē. c.
A. b. necesse ē esse. c.
A. b. ipos. ē non eē. c.
M. i. b. nō pos. ē ñ eē. c.
M. i. b. necesse est eē. c.
M. i. b. iposs. ē nō eē. c.

Propo. disparate.

J. b. impos. ē esse. c.
J. b. necesse ē nō eē. c.
J. b. non pos. ē esse. c.
M. a. b. nō ipos. ē eē. c.
M. a. b. ñ necesse ē ñ eē. c.
M. a. b. poss. ē esse. c.
M. v. b. ipos. ē esse. c.
M. v. b. necesse est ñ esse. c.
M. v. b. nō pos. est eē. c.

Propo. subcōtra.

J. b. pos. ē ñ esse. c.
J. b. nō necesse ē eē. c.
J. b. nō iposs. ē nō eē. c
M. a. b. ñ pos. ē ñ eē. c.
M. a. b. necesse ē eē. c.
M. a. b. ipos. ē nō eē. c.
M. v. b. pos. ē nō eē. c.
M. v. b. nō necesse ē eē. c.
M. v. b. nō ipos. est ñ eē. c.

Primum quadrangulū est simpliciter subalternans: ꝛ vltimum ē sibi simpliciter subalternans.

Propo.

Propōes simplr ꝓtrarie.

Propōnēs disparate.

Quadra. iter se disparata.

Quadra. sibi subcōtraria.

Oppōnēs maiores atq; minores.

Vltimū qdra. ēalēt synonimi.

Magnifico Philosopho ac Medico prestãtissimo: dño Magro Ambrosio Varisio d Rosate ducali physico ⁊ phiiliario dignissimo benefactori precipuo: Petrusantonius Rusticus placẽtinus salutẽ.

Diu multũq cogitaui vir prestantissime: quonam munusculo scholasticos nros d dialectices studijs benemerentes: quibus (vt nosti) sũma iãduz cũ attentõne pfitemur: meliorẽ diligẽtia nra gram haberemus. Idq cũ satis superq mihi percunctatum eẽt: tantoq desiderio satisfactũ iri posse dubitarẽ: tandẽ sese diuinitus obtulit Stephani de Monte sacre theologie bachalarij artiũq doctoris pitissimi atq iter dialecticos nre tẽpestatis acutissimi ars quedam insolubiliũ: opus scilz egregiũ perspicuũq: Quippe quo difficillimos disserẽdi modos exoluas: exacuentẽ implices: redarguentẽ diluas pariter ac refellas. Huius ergo tãti operis profundissimã vtilitatem speculatus academicis nris non parũ fore collaturam: non amplius cunctandũ ratus: quãcitissime potui fideliter imprimẽdũ curaui: Sed imprimis ad te qui vir es eruditissimus ⁊ studioz nostroz columen ex ipsius auctoris nutu esse deferendum: vt cũ iudicio ⁊ censura tua fuerit castigatũ: ad excellentissimum Principem Ludouicũ Sfortiã: quez non imerito doctissimoz viroz patrẽ ac benefactorẽ appellauerim: cui prius ab auctore dicatũ fuerat: nutu ac fauore tuo pretiosius offerat. Scimus enim vir splendidissime qd apud tantũ principez fide: animi prestãtia: ceterisq virtutibus possis amplissimus: quantũ auctoritate polleas: quantũquoq iter primarios munificentissimus elucescas: quotquot homines spectatos quidem apertissima beneficioz cumulatiõe deuinxeris: inter quos quantũ nos quoq tibi merito debere fateamur: legitima quãdoq proferẽdi subsequet occasio. Non igit paz euigilatis operibus nostris cõmodatũ fuisse arbitrabimur: si auspicijs tuis pfecta: si ductu tuo illustrata pferent. Uale philosophantiuz lumen ⁊ medicorum decus.

Ad lectorem.

Quisquis honorato logices splendore teneris:
Hoc breue Montani suscipe lector opus.
Quo duce fallentis dignoscas scommata lingue:
Inq refellentem spicula aperta feras.
Quo duce sufficias languenti lumina vero:
Deq reluctanti turbine victor eas.
Quid? nulla exiguus deerit tibi parte libellus:
Nullus ab arguta desinet arte locus.
Hunc grauis impressit Antonij cura Berete:
Ut videas meritis quanta duobus agas.

Papie. Die. 8. Maij. 1490.